

Akinafarir Hibrun Gumazamiziba bagha Zuim

Akar Faragha Zuim

Judabar marazi faragha uan naviba iragha Kraisin gin zui, egha datirighin uan nighnizir gavgavim ataghraghasava ami. Kamaghin, akinafarir kam gumazir mam me bagha an osiri. E fozir pu, tinaram an osiri, akinafarimin aven gumazim uan ziam diborozir puvati. Marazi ghaze, Pol, o Barnabas, or Apolos men tav ti an osiri. Gumazir maba me dikabira egha osimtiziba me ganidi. Akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim dar aningasa, kamaghin amizi a ingangarir ekiar God Krai Iesus gamizim me mikimasa. Kraistra guizbangin Godin arazim en akakasi.

Ezi Akinafarir kam bizir ekiar pumuming ko mizezim migei. 1. Iesus a guizbangira Godin Otarim. Dughiar Iesus nguazimin itim, an osimtizir aviriba ko mizaziba inis. Ezi arazir kamın God Iesus gamizi a gumazamizibar akurvaghamin faragha zuir gumazim (2:10). Egha Iesus akam inigha izir gumazir fomira itiba ko enselba ko Moses gafira. 2. God uabi Iesus amisevezi a ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikam, egh a Judan Godin ofa gamir gumazibagh afira. 3. Iesus a Godin Nguibamin ofa gamir gumazir dapanir ekiamin iti, egha gumazir nighnizir gavgavir an itiba, a ua me iniam. Moses Osirizir Araziba dar gun migei, da pura Iesus amizir ingangarir ekiar kamın

nedaziba. Akınafarir kam gumazamizibar nighnizir gavgavim, gavgavim dar aningasa. Kamaghın amizi, an Israelin gumazamizir fomira itibar nighnizir bar gavgavimın akaba iti (sapta 11). A ghaze, marki, osımtızir manam me bato, me uan nighnizir gavgavim suiraghvıra iki mangıva ovengegh. Me Iesusın gan egh an arazibar gın mangi, egh me osımtıziba ko mızazir me isıba batogh.

Jesus, a enselbagh afıra

(Sapta 1-2)

God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganıngi

¹ Fomira God dughiar avırıba ko tuavir avırıbar uan akam isa an akam inıgha izir gumazıbagh anıngizi, me en inazir afeziabav keme.

² Ezi datırıghın dughiar kam, kar dughiar abıanana, God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganıngi. God bizıba bar da iniasava Otarir kam a mısefe. Otarir kamın agharımın, God fomira overiam ko nguazımın ingari.

³ Ezi Otarir kamra Godın angazangarım en ak- agha ghaze, God a bar dera. Egha uaghan a Godın mırarı gari. An akam bar gavgafi, egha akar kamra a bar bizıbagh amıma, da gavgavıghavıra iti. Egha an arazir kuraba gın amadıır ingan- garım a gıvagha, egha gumazamizıbagh amıma me zuegha iti. Egha a gın Godın Nguıbamın

1:2: Sng 2:8, Jo 1:3, Ef 1:10
1:20, Hı 8:1, MAA 4:11

1:3: Ap 2:33-34, 2 Ko 4:4, Kl 1:15-17,

ghuavanaboghava Pin Tir Atrivir Ekiamin agharir guvimin boroghin apera.

Godin Otarim enselbagh afira

⁴ Afeziam ziam uan Otarim ganingi. Ezi ziar kam a bar dera, egha enselbar ziam gafira. Ezi kamaghin an Otarim gamizima a enselbar ekiamin oto, ezi me an apengan iti.

⁵ Egha God dughiatam uan enselin tam kamaghin a mikemezir puvati, “Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziam.” O a enselin tamin mikemezir puvati, “Ki an Afeziam, ezi a nan Otarim.” Bar puvati.

⁶ Egha dughiar God ua uan Otarir ivariam nguazir kamin anemangasa egha uaghan ghaze,

“Godin enselba bar an apengan ikiva egh an ziam fam.”

⁷ Egha God kamaghin enselbav keme, “A uan enselbagh amima da aminimin min otifi, egha uan ingangarir gumazibagh amima me avir mizariabar min otifi.”

⁸ Egha Otarim bagha kamaghin migei,

“God, ni Atrivimin iki mamaghira iki!

Ni uan gumamazibagh ativagha egha arazir aghuubar me gami.

⁹ Ni arazir aghuibagh ifonge, egha arazir kuraba bar dar aghua.

1:4: Ef 1:21, Fl 2:9-10
89:26-27, Ap 13:33, Hi 5:5

1:5: 2 Sml 7:14, 1 Sto 17:13, Sng 2:7,
1:6: Lo 32:43, Sng 97:7, Ro 8:29, Kl
1:7: Sng 104:4 **1:9:** Ais 61:1, Ap 4:27,
10:38

Ezi bizir kam bagha, nin God uabi, borem ni
gingegha ni amisefe,
mati gumazir ziar ekiam itim.
Ezi ni ko Godin Nguibamin itir darasi, nin ziar
ekiam men ziaba bar dagh afira.
Ezi bizir kam ni gamima ni bar akonge.
Kamaghin nin bar akongezir arazim
men bar akongezir arazim gafira.”

¹⁰ Egha God uan Otarim kamaghin a migei,

“Ekiam, ni fomira nguazir kam in ingari.
Egha ni uabi uan dafaribar overiam ko bizir
pin itibar ingari.

¹¹ Bizir kaba bar givagham, eghti ni ikivira ikiam.
Overiam ko nguazim, aning bar kuvigham,
mati inim ghurigha bar biaghire.

¹² Ni aning righam, mati gumazim atuim riki.
Ni aning damighti aning igharagh otogham,
mati gumazim korotiar ghuriba suagharisi.

Ezi ni, kamaghira iti, ni igharagha garir puvati.
Nin dughiam givaghan kogham.”

¹³ Fomira God kamaghin uan Otarimra kamaghin a mikeme, “Ni nan agharir guvimin daperagh, eghti ki nin apaniba isi nin apengan daratika.” Egha God dughiatamin akar katam enselin tam mikemezir puvati. Bar puvati.

¹⁴ Ezi guizbangira enselba me duaba, egha me Godin ingangarim gami. Ezi God gumazir a ua iniamibar akurvaghassa me amadima, me arui.

2

God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam

¹ Godin Otarim ziar ekiam isi, kamaghin amizi, akar e oraghizir kamnagh, e bar mighiviram an suiragham. E ireghan koghsi, e akar kam deraghvira an suiragh gavgavigh ikiam.

² Fomira God en inazir afeziaba mikimasa, uan akam isa enselbagh aningi, egha kamaghira tuavir kamın a kamaghin men aka, akar kam a guizbangira. Ezi gumazitam akar kamın gin zuir puvatigha a batogha, egha a ivezir kuram ini. Egha an ivezir kuram, an arazir kurar an amizibar mirara a inis.*

³ Ezi datirighin, God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam. Egh e akirim ragh Godin akurazir arazim gasaraghiva, e manmaghin arazir kuramın ivezim gitagham. E bar puvatigham. Ekiam uabi faragha en akurvaghassa mikeme, ezi gumaziba an akam baraki. Ezi me kamaghin migia en aka, akar kamnagh a guizbangira.

⁴ Dughiar kamın, God mirakelin igharagha

1:14: Sng 34:7, 91:11, Mt 18:10, Ap 12:7, Ro 8:17, Je 2:5, 1 Pi 3:7

2:2: Sng 68:17 * **2:2:** (2:2) Me akar dikirizir gavgavir God Moses ganingizim migei. Ni Uam E Ini (Kisim Bek) 19-20in gan. Uam E Iniamin Akinafarimın akam, enselin migirigiaba puvati, ezi Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God akar gavgavir dikirizim enselbar dafarimın God ganingi. Ia Aposel 7:38 ko 7:53, ko Galesia 3:19in gan. **2:3:** Mt 4:17, Mk 1:14, Lu 1:2, Hi 10:28-29, 12:25

2:4: Mk 16:20, Ap 2:22, 14:3, 1 Ko 2:4, 12:4, 12:7, 12:11, Ef 1:5, 1:9

gariba ko digavir kuram gamir arazibagh amua uan ifongiamin gin ghua Godin Duamin bizir aghuiba tuiragha gumazamiziba ganidi. Ezi arazir kamın a kamaghın en aka, an Otarimin akar kam a bar guizbangıra ghu.

Jesus, a uabi en akurvaghamin gumazim

⁵ E nguazir igiar God gin damuti izamim ginighnigh, egh fo, God nguazir igiar kam gativasa, enselbav kemezir puvati. Bar puvati.

⁶ Ezi Godin Akınafarimin aven akar mam kamaghın iti,

“O God! E gumazamiziba e tiziba, ezi ni e ginighnisi?

E pura biziba.

Ezi manmagh sua ni bar deraghavira en gari?

⁷ Ni en ingarizi, dughiar otevimra e enselbar apengan iti;

ezi ni e fegha egha ziar ekiam e ganingi.

⁸ Egha ni gavgavim e ganingizi,

kamaghın bizir ni ingariziba bar en apengan ikitima

e bar dagh ativagham.”

Godin akar kamnagh ghaze, God gumazamiziba gamizi, biziba bar men apengan ikiti me dagh ativagham. Akar kamın mingarim a kamakin, God bizir a ingariziba bar da isa en apengan dariki. Ezi

e fo, datirighin e garima, biziba bar en apengan itir puvati.†

⁹ Ezi e Iesus gifo, a ziar ekiam ini. God kamagh sua, a bar en apangkuvighti, tuavir kamin Iesus gumazamiziba bagh aremegham. Egha kamaghin bar dughiar otevimin an enselbar apengan ike. Egha mizazir dafam inigha areme, ezi bizir kam bagha God ziar ekiam a ganiga a ghufe.

¹⁰ E fo, God a biziba bar dar mingarim, egha a biziba bar dar ingari. Egha kamaghin ifonge, Iesus uan borir aviriba me inigh egh men aku Godin Nguibamin mangam, eghti me Iesus ko ziar ekiam iniam. God kamaghin ifonge, Iesus gumazamizibar akurvaghamin ingangarim damuam, kamaghin amizi a Iesus ataghizima a mizazim isi. Ezi mizazir kam Iesus gamima a gumazamizibar akurvaghamin gumazir bar faragha zuimin otogha, egha tuavim men aka. Arazir God a gamir kam, a bar dera.

¹¹ E fo, gumazir kam Iesus, a gumazamiziba gamizi me Godin gumazamiziba min ikia egha me bar zue. A me ko afeziar vamira iti. Kamaghin amizi a kamaghin an aghumsizir puvatigha me dibora ghaze, “Nan aveghbuaba ko buaramiziba.”

¹² Egha a kamaghin God migei,

† **2:8:** (2:8) Akar Ighiabar Akinafarimin aven itim, a gumazamiziba bar me migei. Ezi gumazir Hibrun Akinafarimin Osirizim, a Iesus ginighnigha ghaze, a gumazimin min otogha egha gumazamiziba bar men danganim ini. Ezi kamaghin Ighiabar Akinafarimin, a bizir guizin Iesus batozibav gei. **2:9:** Jo 3:16, Ro 5:18, Fl 2:7-9, 1 Ti 2:6, 1 Jo 2:2, MAA 5:9 **2:10:** Lu 24:46, Jo 20:17, Ap 3:15, Ro 8:29, 11:36, Hi 5:9, 10:10 **2:11:** Mt 25:40, Mk 3:35, Jo 20:17, Ap 17:26,, Ro 8:29, Hi 10:10 **2:12:** Sng 22:22

“Ki nin ziamin gun uan adaraziv kemegham.
 Eghti me uari akuvti
 ki ighiabar amu nin ziam men tongin a
 fam.”

¹³ Egha a ua ghaze, “Ki ni baghivira iki orarkitima God damuasa amir biziba mikemezi moghin damuam.” Egha ua ghaze, “Ia gan, ki borir God na ganingiziba me ko iti.”‡

Jesus en akurvaghasa gumazimin min oto

¹⁴⁻¹⁵ Kamaghin amizi, borir kaba, me guizbangira gumazamizibara. Kamaghin Iesus uaghan men min ikia guizin gumazimin oto. A kamagh sua, an aremegh egh arazir kam in a Satan bar a gasighasigham, a gumazir gumazamizibagh amima me ariaghirir gavgavim itim. Gumazamiziba nguazir kam in ikiava ovevem in atiati. Ezi men atiatir kam me ikiagharisi. Kamaghin amizi, Iesus me firasa, bizir kam bagha, a gumazimin min otogha egha areme.

¹⁶ Guizbangira, Iesus ingangarir kam enselbar akurvaghasa a gamizir pu. Puvati. An Abraham in boriba akurvaghasa a gami.

¹⁷ Kamaghin, a uan doziba ko buaramizibar mirara oto. A kamagh sua, a men ofa gamir gumazir ekiabar dapanim in iki, egh God in akam in

2:13: Sng 18:2, Ais 12:2, Jo 17:6, 17:9-12 ‡ **2:13:** (2:13) Ezi Iesus in akar Aisaia 8:17, 18 in izezim. Gumazir Hibrun Akinafarim Osirizim, en akaghti e fogham, Iesus gumazir igharaziba ko magh gari, me an aveghbuaba ko an boriba. Ezi gumazamizir God in mizuaiaba bizibagh amima, ezi Iesus uaghan orarti. **2:16:** Ais 41:8-9 **2:17:** Fl 2:7, Hi 2:14, 4:15, 5:1-2, 1 Jo 2:2, 4:10

gîn mangîva apangkuvim gumazamizibar ikîva Godin ingangarim damuva, egh ingangarir kamîn gumazamizibar arazir kurabar gîn amangam. Kamaghîn a gumazamizibar mîn oto.

¹⁸ Ezi Satan a gifarasa arazir kuraba bagha a gakaghori, ezi an osîmtîziba ateri. Kamaghîn amizi, dughiar Satan gumazamizibagh ifaramibar, Iesus men akurvaghamin fofozim iti.

Iesusin ziar ekiam, a bar Mosesin ziar ekiam gafira

3

(Sapta 3:1-4:13)

Iesusin ziar ekiam, a Mosesin ziar ekiam gafira

¹ Kamaghîn ami, Kraisin adarasi, God uaghan Uan Nguibamîn mangasa, a ian dia. Ia deravîra Iesus gînighnigh, e nîghnîzir gavgavim an ikia, egha an ziamîn gun mîgia ghaze, a God misevegha amadazir abuir gumazim, egha uaghan Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim.

² God anemisevegha ingangarir kam a ganîngizi, a Godin gumazamiziba bagha ingari. Moses fomîra Godin gumazamiziba bagha deravîra ingarizi moghîra, a ingari.

³ E fo, gumazir dîpenimîn ingarim, a ziar ekiam isi, ezi an ziar ekiam, an dîpenimîn ziar ekiam gafira. Ezi kamaghîra God ziar ekiam Iesus ganîngi, ezi an ziar ekiam, Mosesin ziar ekiam gafira.

2:18: Hi 4:15-16, 5:2, 7:25 **3:1:** Ef 4:1, Fl 3:14, Hi 4:14, 5:5, 6:20, 7:26, 8:1, 9:11, 2 Pi 1:10 **3:2:** Nam 12:7 **3:3:** Sek 6:12, Mt 16:18

⁴ Ezi dipeniba bar, gumaziba dar ingari. Ezi Godra, a biziba bar dar ingari.

⁵ Moses a Godin ingangarir gumazimin iti, egha Godin akamin gin ghua Godin gumazamiziba bagha deravira ingari. A bizibar gun mikimamin ingangarim iti, akar God gin a mikimamiba.

⁶ Ezi Kraisa a Godin Otarim, a Godin gumazamizibagh ativagh men ganam. Egha guizbangira Godin akamin gin ghua egha ingangarir kam deravira a gami. Eghti e atiatingan koghiva, nighnzir gavgavim ikiva egh bizir aghuir e ini-amiba e dav zuamam, egh kamaghin damuva, e uaghan Godin Dipenimin min ikiam.

Gumazir akaba batoziba, me aghuvsazim inian kogham

⁷⁻⁸ E Godin gumazamiziba, egha uaghan an dipenimin min iti, kamaghin ami, e Godin Duamin akam baragham. A kamaghin mikeme,

“Eghti datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an akamin aghuaghan marki,

mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha egha orazir puvati.

Me gumaziba puvatizir danganimin ikia God damuti a irasa an akam batosi.

⁹ God ghaze, Me danganir kamın ikia na damuti ki irasava me nan akam batoghavira iti.

Me garima, ki 40 plan azenibar arazir aghuiba me bagha dagh ami.

- 10 Kamaghin amizi, ki bar gumazamizir kabar aningaghe, egha ghaze,
 ‘Me nan gin mangan aghua, egha uaghan nan akam baraghan aghua.’
- 11 Ki men aningaghegha bar guizbangira akar gav-gavim gamua ghaze,
 ‘Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.
 Bar puvati!’ ”

12 Kraisin adarasi, ia uari bagh deravira gan, ian tongin tav nighnizir kuratam a navir averiamin ikiti a nighnizir gavgavim ategh, egh kamaghin akirim ragh Godin ikia mamaghira itim gasaraghan markiam.

13 Ezi ia kamaghin damuan marki, ia kamaghin damu, ia zurara dughiaabar ia vaghvagh Godin gumazamizir igharaziba ko ia, akar aghuim uari daning uarir akurvagh egh uan naviba gav-gavim dar aning. Kamaghin arazir kuram tav gifaraghti, a Godin gin zuir tuavim ateghan kogham. Godin Akinafarim ghaze, “Datirighin,” ezi e fo, e datirighin ingangarir kam damuam.

14 Ia fo, dughiar e faragha nighnizir gavgavim Godin itim, en nighnizir gavgavim bar gavgafi. Egh e uan nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigh iki maghira mangi dughiar e ovengamimin otogham. E kamaghin damuva, e bar Krai ko poroghiv iki a ko ingar ikiam.

15 E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an akamin aghuaghan marki,
 mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha
 egha orazir puvati.”

¹⁶ Fomira te Godin tiarim baregha, egha an gin zuir puvati, egha an akam batosi? Kar gumazamizir Moses inigha Isipin ghuziba. Merara arazir kam gami.

¹⁷ Ezi God 40 plan azenibar ten aningaghe? A gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me danganir gumaziba puvatizimin ariaghrezir gumaziba, merara, a men aningaghe.

¹⁸ God fomira guizbangira akar gavgavim akira ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangan kogham.” Akar kam, a te ganingi? Kar gumazamizir an akam barazir puvatiziba. A me baghivira migei.

¹⁹ Kamaghin e fo, gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikian aghua. Ezi bizir kam bagha me Godin aghuvsazir danganimin aven mangan ibura.

4

Godin gumazamiziba aghuvsazim iniam

¹ Datirighin, God uaghan e inigh aghuvsazir danganimin aven mangasa akam akiri. Ezi kamaghin ia uari bagh deravira gan, ian tav atam akuigh egh danganir kam in aven mangighan kogham.

3:16: Lo 1:1-38 **3:17:** Sng 106:26, 1 Ko 10:10, Ju 5 **3:18:** Lo 1:34-35, Hi 3:11 **3:19:** Hi 4:6 **4:1:** Hi 12:15

² E Akar Aghuim baraki, mati fomira Israelba a baraki. Egha nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi bizir kam bagha akar aghuir me oraghizir kam, a men akurazir puvati.

³ Ezi e gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itim, an e ateghtima e an aghuvsazir danganimin mangam. A fomira nguibar kam ginighnigha egha a mikemezir moghira,

“Ki aningaghegha akar gavgavim akira ghaze,
‘Me nan aghuvsazir danganimin aven iziva
na ko aghuvsazim inian kogham.’ ”

Guizbangira, God Mosesin dughiamin akar kam migei, ezi e fo, bar fomira dughiar a nguazir kam in ingarizim, a nguazir kam in ingarasa nighniziba a dagh amigha gifa.*

⁴ Godin Akinafarimin aven akar otevir mam iti, a namba sevenin dughiam migei, “Dughiar namba seven, God garima an ingangariba bar gifa, ezi a dughiar kam in avughse.”

⁵ Ezi migirigiar otevir kamra e faragha a baraki, a ua migia ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.”

4:3: Sng 95:11, Hi 3:11, 3:14 * **4:3:** (4:3) Israelia Isip ataghizir dughiam, God Moses ko Josua me inigh Kenanin Nguazimin mangasa a ifonge, eghti nguazir kam me dapiagh avughsamin danganimin otogham. Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim kamaghin en aka, God avughsizir danganir igharazim iti, kar Godin Nguibam, guizbangira an avughsizir danganim, eghti gumazamizir nighnizir gavgavim an itibarama nguibar kam in aven mangan. **4:4:** Stt 2:2, Kis 20:11, 31:17 **4:5:** Sng 95:11

⁶ E kamaghin bizir kam gifo, Godin aghuvsazir danganir kam a ikiavira iti, ezi gumazamizir taba an aven mangam. Ezi gumazamizir faragha Akar Aghuim baraghiziba, me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi me aven ghuezir puvati.

⁷ Ezi gumazir kabar gin, azenir aviriba ghua gifa, ezi God uan akam isa Devit ganingi, ki Godin Akinafarimin aven itir akar kamın gun mikemegha gifa. A ghaze,

“Datirighin ia Godin tiarim baraghiva,
egh ia an akamin aghuaghan marki.”

Devitin dughiamin, God ghaze, “Datirighin,” egha kamaghin en aka, a dughiar igharazim ginaba. Dughiar a inabazir kam, gumazamiziba an aghuvsazir danganir kamın aven mangam.

⁸ Josua ti fomira aghuvsazim gumazamizibagh aningizi, ezi God gin dughiar igharazitam ginabaghan koghai.

⁹ Kamaghin amizi e fo, Godin gumazamizibar aghuvsazim a ikivira ikiam, a mati Sabatin aghuvsazir dughiam.

¹⁰ E fo, gumazim Godin aghuvsazir danganimin aven ghua, a uan ingangarim a givagha aghuvsı, mati fomira God uan ingangarim a givaghava aghuvsı moghin.

¹¹ E kamaghin aghua, gumazitam uam akaba batozir arazimin gin mangam, me fomira amizi moghin, egh a uan aghuvsazir danganimin aven

mangîghan koghîva, egh arîghiregham. Kamaghîn ami e aghuvsazir danganimîn aven mangîsi pamtemîn ingaram.

¹² Godîn Akam an angamra ikia, egha a pamtemîn ingara iti. A bar ghumigha, egha a midorozir sabar ghumtîzir pumuning itim gafira. Ezi akar kam, sabar ghumtîzimîn mîn, a bar gumazimîn namnam okoregha bar aven ghua, duam ko navir averiam uaning bativi naghîn oto, egha uaghan aghariba uari isasurazir naghîn, ko agharibar aven itir ovim, aning uaning bativi naghîn oto. Egha a bar en nîghnîziba ko en navir averibar aven itir ifongiabagh fogha da tuisîsi.

¹³ Ezi bizir God ingariziba, tam Godîn damazimîn modoghan kogham. Bar puvati. Ezi biziba bar kuighrîghîva egh Godîn damazimîn bar azenara ikiam. Eghtî Godra arazir e amiba tuisîghtîma e dar a geghanam.

**Jesus Godîn Nguibamîn ikia, en
Ofa Gamir Gumazir Ekiabar
Dapanimîn mîn ikia, egha Akar
Dikirîzir Gavgavir Igiamîn abuir
gumazimîn mîn iti**

(Sapta 4:14-10:38)

Jesus Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim

¹⁴ Ezi e Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir mam iti, ezi a bar Godîn Nguibamîn aven ghua. A Iesus, Godîn Otarim. Kamaghîn amizi, e nîghnîzir

4:12: Ais 49:2, Jer 23:29, Jo 12:48, 1 Ko 14:24-25, Ef 6:17, MAA 1:16, 19:15 **4:13:** Jop 26:6, Sng 33:13-14, 90:8, Snd 15:11 **4:14:** Hi 3:1, 7:26, 10:23

gavgavir e gun miǵeir kamın suiragh gavgavigham.

¹⁵ E uari arazir kuraba dikabinamin gavgaviba puvati. Egh e kamaghın nighnighan kogham, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam, en nighnizibagh fogh en kuarkuvighan kogham. Puvati. Satanın ifavarir arazir e bativiziba, da uaghan bar a bativigha gıfa. Ezi an arazir kuratam gamizir puvati.

¹⁶ Kamaghın amizıma, e atiatingan koghıva Godın atrivir dabirabimın boroghın mangam, Godın apangkuvim a gizıfa. E a bagh mangıtıma God en kuarkuvigh en apangkuvigham. Egh e osimtızitam ikiti an apangkuvim en akuragham.

5

Iesus, en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim, an en akura

¹ Ia nighnigh. Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapaniba bar, God vaghvagha men adarazir tongın me amısefe. God men mav amısevezıma, a gumazamiziba bagha Godın ofa gami. Egha uaghan bizir aghuiba isa God ganıdi. Egha arazir kuraba bagha ofa gamıma God arazir kuraba gın amadi.

² Egha a uabi a Godın damazimın bizibar amuamin gavgaviba puvati. Kamaghın amizi, a gumazir fofoziba puvatıgha pazav amıba, a men asughasusi.

³ Egha a uabi a bizibar amuamin gavgaviba puvati, kamaghın amizi a gumazamizibar arazir

4:15: 2 Ko 5:21, Hi 2:17, 7:26, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **4:16:** Ef 2:18, 3:12, Hi 10:19-22 **5:2:** Hi 2:18, 4:15, 7:28 **5:3:** Wkp 9:7, 16:6, Hi 7:27

kuraba ko a uan arazir kuraba sara gin amangsi ofabar amu.

⁴ Ezi gumazitam Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim in ikiasa uabi uabi amisevegha egha ziar ekiam inizir pu. Puvati. God uabira an diazima a ingangarir kam ini. God fomira Aronin diazi moghin.

⁵ Ezi tuavir kamra, Krais a uaghan kamaghin ami. A uabi uan ziam fer puwati, egha Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanmin otozir puwati. Puvati. God uabi ingangarir kam damuasa anemisefe. Egha God kamaghin a migei, “Ni nan Otaram; datirighin, ki nin Afeziam.”

⁶ Egha uan Akinafarimin aven itir akar igharazir mam, a ghaze, “Ni ofa gamir gumazim, Melkisedekin min iki mamaghira ikiam.”

⁷ Ezi dughiar Iesus nguazimin itim, a pamtemin God ko migia egha diav azi. A fo, an ovengan koghsi, God an akuraghamin gavgavim iti. Kamaghin ami a uabi uan ifongiam dikabiragha egha Godin apengan ikia, an akam barasi. Ezi God an dimdiam a barasi.*

⁸ Guizbangira Iesus a Godin Otaram, egha a

5:4: Kis 28:1 **5:5:** Sng 2:7, Jo 8:54, Hi 1:5, 1:8 **5:6:** Sng 110:4, Hi 6:20, 7:1, 7:17, 7:21 **5:7:** Jo 12:27, 17:1 * **5:7:** (5:7) Ezi Iesus Getsemanin azenimin ikia, egha osimtizar a bativamim batoghasa God ko migei. Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46in gan. Migirigiar kabar God Iesus a ko migeir migirigiaba baraki. Guizbangira God Iesus ataghizi an areme, egha God ovevem ataghizi an an suirazir puwati. God a gamizi ua mozimin dikavizi, a ziar ekiam a ganigha egha a gamizi an Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin oto. Ni uaghan Aposel 2:24 ko Hibru 2:29 ko Filipai 2:6-11in gan. **5:8:** Fl 2:8, Hi 3:6

mizazim ini. Ezi tuavir kamra a Godin akamin gin zuir arazim an a gifo.

⁹⁻¹⁰ Egha a uan ingangarir a damuamiba, a bar da gifa. Ezi God anemisevegha ghaze, “Ni Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin ikiam, egh Melkisedekin min ikiam.” Ezi a gumazamizir an akam baragha egha an gin zuiba, a men akurvazir gumazimin oto. Egh a men akurvaghti me deravira iki mamaghira ikiam.

E borir aghiribar min ikian kogham

¹¹ E fo, Iesus Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin oto, ezi e migirigiar aviriba akar kamin iti, e dar gun ia mikimasa. Ezi ia oraghan aghua. Kamaghin amizima, e akar kamin mingarim ia mikiman ibura.†

¹² Ia fomira Kraisin adarazir otivigha gifa, ezi kamaghin ia gumazamizibar Godin akam men sure gamighai. Puvati, ian nighniziba oteveg-havira iti, kamaghin gumazir igharaziba, Godin akar faraghavira ian sure gamiziba, me ua ian sure damuam. Ia dagher gavgaviba iniam firin, ia otem apavira iti.

¹³ Ezi tina otem apavira iti, a borir aghirimira iti. Egha an arazir aghuimin akar mingarim gifozir puvati.

¹⁴ Ezi dagher gavgaviba, da gumazir aruabar daghem. Ezi gumazir kaba, me dughiar aviribar araziba tuisisi, arazir manam dera ezi arazir

5:9-10: Hi 2:10, 5:6, 11:40 **5:11:** Mt 13:15, Jo 16:12, 2 Pi 3:16

† **5:11:** (5:11) Ni Hibru sapta 7in gan. **5:12:** 1 Ko 3:1-3, Hi 6:1

5:13: 1 Ko 13:11, Ef 4:14, 1 Pi 2:2 **5:14:** Ais 7:15, Ro 16:19, 1 Ko 2:14-15, Fl 1:10

manam ikufi. Egha datirighin me deravira fofoghava egha me nighnizir dikiriaba iti.

6

E deraghvira tuivigh gavgavigh Godin mizuamti, a deravira e damuam

¹⁻² E datirighin gumazir aruabar min akaba baragh egh da bagh mangam, egh Kraisin adarazir migirigiar faragha iniziba ataghragham. E kamaghin damu, mati kar dipenir akiniba dughiar aviribar da kunvira ikiam, egh e kamaghin damuvira iki dipenim okoreghan kogham. Kamaghin amizi, migirigiar arazir oveghamiba ategh naviba igheghamiba ko, migirigiar nighnizir gavgavim Godin ikiamiba ko, rurir migirigiaba ko dafariba gumazibagh isin arizir migirigiaba ko, gumazamizir ovegha ua dikavizibar migirigiaba ko, God gumazamizibar araziba tuisighti an akar kam zurara ikivira ikiamin migirigiaba, e migirigiar kaba da ateghti da ikiam.*

³ God en amamangatightima, e kamaghin damuam.

⁴⁻⁶ Gumazir maba, Godin angazangarimin aven ikegha egha akurvazir aghuarir Godin Nguibamin izezim inigha ghaze, a bar dera,

6:1-2: Ap 8:14-17, 17:31-32, 19:4-5, Ro 2:16, Fl 3:12-14, Hi 5:12, 9:14

* **6:1-2:** (6:1-2) Ezi rurir guar aviribagh isir arazimin akar kam, a Grighin akamin deragha otozir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, akar kam Kraisin adarazir rurim migeir puvati. A Judabar arazir me gin ghua ruasa Godin damazimin zuezir akam migei.

6:4-6: Mat 12:31, Ga 3:2, Ef 2:8, Hi 10:26-27, 10:29, 10:32, 1 Pi 2:3, 2 Pi 2:20-21, 1 Jo 5:16

egha igharaz darazi ko, Godin Duam inis. Egha Godin akam baregha fo, a bar dera. Egha Godin gavgavimin aven ghua deragha an gani, gavgavir kamnagh dughiar aghuir gin izamimin a misevegh azenimin otogham. Egh kamaghin amizir gumazim, akirim ragh God gasaragh man tuavitamin iziva navim uam agiragham? Bar puvati. A kamaghin amua, mati a uan navir averiamin aven a Godin Otaram uam a isa ter ighuvim gafugha, a uam a gurazi gumaziba ua dibovibar a migei. Kamaghin gumazir uan nighnizir gavgaviba ataghrazir kaba, me ua naviba giraghamin tuaviba puvati.

⁷ Amozim dughiar aviribar izava nguazimin aven zui. Eghti nguazim daghebar amuti dagher aghuiba otivam, egh gumazir me me bagha da oparizibar akurvagham. Eghti God nguazir kam deragh a damuam.

⁸ Eghti ogheba ko ikarizir ataghatarir kuraba an ikiti, kamaghin a nguazir kuram. A dughiar ruarim ikeghan kogham, eghti God suam, ni ikufi, ni bar isigham.

⁹ Namakar aghuiba, e migirigiar gavgavir kaba ia gami. Egha e ia ginighnigha kamaghin fo, ia tuavir aghuimin gin mangam, a tuavir God ian akurazim.

¹⁰ God a gumazir kuram puvati, a ingangarir aghuir ia amizibagh fo, ia God gifongezir arazimra Godin gumazamizibar akagha men akurvasi, egha ia kamaghin amuavira iti. Egh a bizir kaba bakinighnighan kogham.

11 E kamaghin bar ifonge, ia bizir aghuir ia fogha iniamiba mizuam iki, kamaghin ia God gifongezir arazimin gin zui moghin, ia bar moghira tuivigh gavgavighvira iki, mangiti ikirimirir kam givagham.

12 Ia amiraghamiraghan marki. Ia gumazir nighnizir gavgavim ikia egha zuamira amirazir puvatizibar min iki. Egh bizir God fomira uan boribar aningasa akam akiriziba, ia da iniam.

E nighnizir gavgavim Godin akar dikirizimin iti

13 God fomira akar dikirizim Abraham daningasa, a fo, gumazitam ekeveghe a gafirazir puvati, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira.

14 Egha ghaze, “Ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva ni damighti nin ovaviba bar avirasemegham.”

15 Abraham a mizuava zuamira amirazir pu, ezi God, gin bizir an akar dikirizimin mirara Abraham daningasa mikemeziba, a ganingi.

16 Gumazim gavgavim uan akam daningsi, a gumazir a gafirazimin ziam dibora ghaze, bar guizbangira. A kamaghin damighti, gumazitam anedueghan kogham.

17 God fomira, gumazamiziba uan akar dikirizim me ganingizi, me fo, me gin an akam akirizir biziba iniam. Dughiar kam a deraghvira kamaghin men akaghasa ifongegha ghaze, nighnizir kam uam an otevkinburghan kogham.

6:11: Kl 2:2, Hi 3:6, 3:14 **6:12:** Hi 10:36 **6:13:** Stt 22:16-17

6:14: Stt 22:16-17 **6:16:** Kis 22:10-11 **6:17:** Ro 11:29, Hi 11:9

Kamaghin amizi, a gavgavim uan akar dikirizim ganiga uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira.

18 Egha datirighin akar pumuning iti, kar Godin akar dikirizim, koma Godin arazir uan ziam diborim, aning otevkínighan kogham. God uabi ifarir puvati. Kamaghin e gumazamizir ara ghua Godin boroghin mongeziba, e Godin akar dikirizim ginighnigh egh e uan naviba gavgavim dar aning, egh bizir aghuir e fogha iniamiba mizuamvira ikiam.

19 Egha e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuair arazir kam, a en akuragha en ikirimirimín suiragha gavgavim e ganidi, mati angka kurimín suirazi a gavgavigha danganir vamiran iti. E Iesus mizuaima a ghua me inir ekiam Godin Dipenimín gurazimín girakirangín ghua Bar Anogoroghezir Danganimín aven oto.

20 Iesusra e bagha faraghavira aven ghugha Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimín oto. Egha Melkisedeghin mín Ofa Gamir Gumazimín otogha, egh a zurara ikiam.†

6:18: Nam 23:19, 1 Sml 15:29, Hi 12:1 **6:19:** Wkp 16:2-3, 16:12, 16:15, Hi 9:7 **6:20:** Wkp 16:2-3, 16:12-15, Sng 110:4, Hi 3:1, 5:6, 5:10, 7:17, 8:1, 9:24 † **6:20:** (6:20) Ezi azeniba bar aruer vamiran dughiar vamiran Israelian ofa gamir gumazir ekiabar dapanim ingangarir ekiar mam iti. Ana asizibar ghuzim inigh, egh arazir kuraba gin amangsi Godin Averpenimín Bar Anogoroghezir Danganimín aven mangam. Danganir kam God uabi an aven iti. Ofan Ingangarimín Akinafarim 16 ko Hibrun Akinafarim 9:1-7in gan. Ezi datirighin Iesus guizin Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimín oto. Egha Godin Dipenir an Nguibamín itimín a gumazamizibar arazir kuraba a givasa ingangarim gami. Hibru 4:14 ko 8:2in gan.

7

Melkisedek a ziar bar ekiam iti

¹ Ia fo, Melkisedeghin kamnang, a Salemin nguibamin atrivim, egha a Godin Bar Pin Kozimin ofa gamir gumazim. Ezi dughiar mam Abraham atrivir pumuning ko pumuning ko misogha me abini. Egha a uamategha izima, Melkisedek tuavimin a batogha egha a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam.

² Ezi Abraham bizir a midorozimin iniziba, a bar a da tuirazi, da 10 plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. (Ia nighnigh, Melkisedeghin ziamin mingarim a kamakin, Arazir Aghuibar Atrivim. Egha a uaghan Salemin atrivim, ezi an ziar kamın mingarim kamakin, Navir Amirizimin Atrivim.)

³ Ezi Godin Akinafarimin aven, me Melkisedeghin ameboghfeziabar ziaba osirizir puvati, egha an ovavitamin ziam osirizir puvati. Egha uaghan amebam a batezir dughiam ko an ovengezir dughiam me aning osirizir puvati. A Godin Otarimin min ikia Ofa Gamir Gumazimin ikia mamaghira iti.*

⁴ Ia Melkisedeghin kam ginighnigh, a ziar bar ekiam iti! En inazir afeziar faragha zuim Abraham, a bizir bar aghuir a midorozimin iniziba bar

7:3: Sng 110:4

*

7:3: (7:3) Melkisedek ameboghfeziaba puvatizir akamin mingarim kamakin, Godin Akinafarimin an ameboghfeziabar migirigiatam itir puvati. Ezi an amebam a batezir dughiam ko an aremezir dughiam, Godin Akinafarimin aven migirigiatam itir puvati. Kamaghin amizi, gumazir Hibrun Akinafarim osirizir ghaze, Iesus ofa gamir gumazimin ikia zurara mamaghira iti, ezi Melkisedek purama an ababanim gami. **7:4:** Stt 14:20

da tuirazi, pozir 10 plan otozi a pozir mam isa Melkisedek ganingi.

⁵ E fo, Livain ovaviba me Godin ofa gamir gumazibar otifi. Ezi Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelin gumaziba, me uan biziba tuiraghiva pozir 10 plan otoghti Livain gumaziba pozitam me dam a iniam. Livaiba me uaghan Israelbar marasi. Egha me uaghan Abrahamin ovaviba. Ezi Israelba uan biziba tuiragha maba isa uan marazigh aningizi me da ini.

⁶ Melkisedek a Livain adarazir ovavimin otozir puvati. Ezi Abraham uan biziba tuiragha 10 plan pozibar otozi a Melkisedek pozir mam a dam a ini. Egha Melkisedek, a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. Gumazir kam Abraham, a Godin akar dikirizim ini.

⁷ E kamaghin fo, gumazim God ko migia ghaze, God bizir aghuiba gumazir igharazim damuam, a gumazir bar ekiam. Ezi bizir aghuiba iniamin gumazim, an an apengan iti.

⁸ Ezi Livaiba me Israelin bizir akuar maba isi, kar gumazir ovengamiba. Ezi Melkisedekra, gumazir Abrahamin bizir akuaba inizim, Godin Akinafarim ghaze, an ovever akatam itir puvati, a ikivira ikiam.

⁹ E kamaghin mikim suam, Livai uabi, gumazir Israelin bizir akuaba inizim, a uaghan Abrahamin ovavimin ikia, egha a tuavir kam in uan bizir akuaba isa Melkisedek ganingi.

¹⁰ Guizbangira, Livai tighar otivamin dughiamin, a uan ovavim Abrahamin mikarzim in aven iti. Ezi Melkisedek tuavimin Abraham batozi

Abraham bizir kaba isa Melkisedek ganingi. Kamaghira e mikim suam, Livai uaghan uan biziba isa Melkisedek ganingi.

Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir igiam, a fomira itir Godin ofa gamir gumazibagh afira

¹¹ Fomira Israelin gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba ini, ezi arazir kam kamaghin migei, Livain gumaziba Godin ofa gamir ingangarim damu. Eghtima Livain gumazibar ofa gamir ingangarim, a gumazamizibar amuti me bar deraghvira ikiti, manmagh sua God ghaze, ofa gamir gumazir igharazim gin otivam? A Melkisedeghin min ikiam. Egh Aronin min puvatigham.

¹² Eghti Godin ofa gamir gumazibar araziba iragh igharagh otivtima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghan iragh igharagh otivam.

¹³ Ezi en Ekiam, gumazir Godin Akinafarim an gun mikemezim, a anabar igharazimin mav. Ezi an anabamin adarazir tav dughiatamin Godin ofa gamir ingangarim gamizir puvati.

¹⁴ Ezi e bar fo, en Ekiam a Judan anabamin adarazir aven oto. Ezi Moses ofa gamir gumazibar ingangarim migia, anabar kamın adarazi mikemezir puvati.

¹⁵ Ezi ofa gamir gumazir igharazim otozi e an gari, a Melkisedeghin miraram oto. Egh e kamaghin deraghvira fogham, a Livain ofa gamir gumaziba bar me gafira.

¹⁶ Gumazir kam ofa gamir gumazimin oto; me nguazir kamın arazibar gin ghua an anabam

ginighnigha ingangarir kam a ganingizir pu. Puvati. An ikirimirir aghuimın gavgavim zurara ikiti bizitam a gasighasighan kogham. Gavgavir kam a gamizima a ofa gamir gumazimın oto.

¹⁷ E fo, Godın Akinafarim kamaghın migia ghaze,

“Ni ofa gamir gumazimın iki mamaghıra ikiam.

Ni Melkisedeghin mın ofa gamir gumazimın ikiam.”

¹⁸⁻¹⁹ Kamaghın e fo, arazir ghurir kam, gavgav-iba puvatigha egha a deragha en akurvazir puvati. Egha a bizitam gamima a derazir puvati. Kamaghın amizi, God anegifa. Egha God datirighın tuavir bar aghuir mam kui. Tuavir kamra kara, e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai. Ezi tuavir kam Moses Osirizir Arazibagh afira. E tuavir kamın mangi Godın boroghıra mangam.

²⁰ Ezi uaghan, dughiar God gumazir kam amisevezi an ofa gamir gumazimın otozim, a pura anemisevezir puvati. A uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangıra, egha anemisefe. Ezi me ofa gamir gumazir igharaziba amiseveghasa, gumazitam uan akam gavgavim ganiga Godın ziam diborozir puvati.

²¹ God uabi guizbangıra mikemezima, tuavir kamın Iesus ofa gamir gumazimın oto. God kamaghın mikeme,

“Ekiam bar guizbangıra mikemegha akar dikirizim gamua ghaze,

‘Ni ofa gamir gumazimín iki mamaghıra ikiam,’
egh uan niġhnizim giraghan kogham.”

22 Godin akar dikirizir kam kamaghin en akazi e fo, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir kam deragh an ganiva a damighti, a guizbangira otogham. E fo, Akar Dikirizir Gavgavir kam a bar deragha, egha Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

23 Fomira, gumazir avirim Godin ofa gamir gumazibar otifi. Egha me ariaghiri, egha uan ingan garim gamir puvati. Bizir kam bagha, gumazir aviriba ofa gamir gumazibar otifi.

24 Ezi Iesus angamra ikia mamaghıra ikiavira iti. Kamaghin a Godin ofa gamir ingan garim gamua mamaghıra ikiavira iti. Eghti tav an min ofa gamir gumazimín otogham kogham.

25 An angamra ikia mamaghıra ikia egha gumazamiziba bagha Godin azangsi. An ingan garimín tuavimín a me inigha Godin boroghıra zui. Kamaghin, datirighin ko zurara, a men akur vagham.

26 Guizbangira, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam e bagha ingara bar deravira en akurvasi. A God ifongezir arazibara, dar ġin zui. Egha arazir kuratam an itir puvati. A Godin damazimín bar zue. Ezi God a isa uan Nguibam bar pin aneti, ezi an arazir kurabagh amir gumazamizibar saghon iti.

27 Fomira ofa gamir gumazir ekiabar dapanir

7:22: Hi 8:6, 12:24 **7:25:** Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 9:24, 1 Jo 2:1 **7:26:** Ef 1:20, Hi 3:1, 4:15, 8:1 **7:27:** Wkp 9:7, Ro 6:10, Hi 5:3, 9:12

igharaziba, me dughiabar zurara ofabagh ami. Me faragha uan arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Egha gin me gumazamizibar arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Ezi Iesus kamaghin amir puvati. Bar puvati. A dughiar bar vamiran, e bagha uan mikarzim isa ofan min God ganigha egha aremegha gifa.

²⁸ E fo, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir gavgaviba puvatiziba amisevima me ofa gamir gumazir ekiabar dapanibar otifi. Ezi God akar dikirizim gamua uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha uan Otarim amisefe. Akar dikirizir kam, a Moses Osirizir Arazibar dughiamin gin otogha dagh afira. Ezi Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam, a gumazir bar aghuim. Egha a en akurvaghamin gumazir bar faraghavira zuimin oto. Egh a iki mamaghira ikiam.

8

Iesus, en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim, a Godin Nguibamin iti

¹ Ezi migirigiar e amizir kamnagh an mingarim kamakin, e Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir mam iti, a Godin Nguibamin ikia Godin atrivir dabirabimin agharir guvim gaperaghav iti.

² Egha an Anogorogezir Danganimin ikia Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin ingangarim a gami, danganir kam a guizbangira Godin Averpenim, dipenir gumaziba an ingarizir puvatizim, Ekiam uabi an ingari.

³ E fo, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapaniba bar, me asiziba ko biziba isi ofa damuasa me me amisefe. Kamaghin en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam, a uaghan bizitam isi ofan min God daningam.

⁴ Nguazir kamın ofa gamir gumaziba, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua biziba isava ofan min God ganidi. Kamaghin Iesus ti nguazimın ikiava egha ofa gamir gumazimın ikian koghai. Ezi puvati, a Godin Nguibamın iti.

⁵ Ezi me nguazimın ikia ofa gamir ingangarim gamima ingangarir kam guizbangira Godin Nguibamın itir ingangarimın nedazim ko ababanim gami. Arazir kam uaghan Moses bato. A Godin Averpenimın ingarasava amima, God kamaghin a miġei, “Ni Averpenimın ingarsi, ni miġhsiamın ikia ganizir ababanimra, an gin mangıva deragh an ingar.”

⁶ Ezi Iesus ofa gamir ingangarim inizıma, ezi an ingangarim nguazimın itir ofa gamir gumazibar ingangaribagh afira. God, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, Israelbagh anigha akar mabar akiri. Egha gin Akar Dikirizir Gavgavir igharazim gamua egha akar bar aghuibar akiri, ezi akar dikirizir kam, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim bar a gafira. Kamaghin amizi Iesus God ko gumamazibar abuir gumazimın ikiava Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a ganingi. Ezi a Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

Akar Dikirizir Gavgavir Igiam akar gavgavir

dikirizir ghurim bar a gafira

⁷ Ezi Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, a ti derazi God Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gamighan koghai.

⁸ Egha God uan gumamazizibar arazir kuraba apigha kamaghin migei,

“Ki ian Ekiam, egha kamaghin ia migei.

Dughiar ki misevezim otoghti, ki Akar Dikirizir Gavgavir Igiamin ingar egh Israel ko Judan gumamaziziba, me ko a damuam.

⁹ Eghti Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki fomira men ovaviba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, an an min mangan kogham.

Dughiar kamın, ki kantri Isipin me inigha deravira men akuava azenan ize.

Ezi me ua nan Akar Dikirizir Gavgavir kamın gin zuir puvati. Ezi ki akirim ragha me gasara.

¹⁰ Ki ian Ekiam, egha kamaghin ia migei, gin izamin dughiam otoghti, ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, eghti a kamaghin mangam:

Ki uan araziba men nighnizibar arigh, egh da isiva men navir averiabar dar osiram.

Egh ki men Godin ikitima me nan gumamazizibar ikiam.

¹¹ Me bar na gifogham, gumazir ziaba puvatiziba ko gumazir ziar ekiaba itiba.

Kamaghin dughiar kamın, tav uan adarasi ko uan namakaba sure damuan kogh suam, ‘Ni Ekiam gifogh.’

12 Eghti ki men arazir kuraba gin amadagh, egh ua dagh nighnighan kogham.”

13 Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, God an gun miġia egha magħira Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim gamizima a ghurigha bar ġifa. E fo, bizitam ghurighiva a bar dugħiar otevimin ikegh bar ġivagham.

9

Ofa gamir gumazir ekiabar dapaniba fomira asizibar ghuzibara ofabagh ami

¹ E fo, God Akar Dikirizir Gavgavir faragha itim, Israelbagħ aniga Godin ziam fer araziba sara me ganingi. Egha ghaze, me Godin Dipenir gumaziba ingarizimin aven an ziam fam.

² Me Godin Averpenir mam ingarizima danganir pumuning iti. Averpenir kamın aven itir danganir me faragha aven mangamim, a lamın mam ko bret itir dakozir Godin damazimin itimin iti. Danganir kam me kamagh a dibori, “Anogoroghezir Danganim.”

³ Egha me inir bar ekiam, birimin min Anogoroghezir Danganimin ġirakirangin anegura. Ezi inir kamın ġirakirangin danganir iġharazir mam uam uaghan iti, me kamagh a dibori, “Bar Anogoroghezir Danganim.”

⁴ Ezi danganir kamın aven bizir maba iti, dara kara: Altan pauran aghuim dapongtima a muġħuriar aghuim mangamim, me golin

8:12: Ro 11:27, Hi 10:17 **9:1:** Kis 26:1-30 **9:2:** Kis 25:23-40, 26:1-30 **9:3:** Kis 26:31-33 **9:4:** Kis 16:33, 25:10-16, 30:1-6, Nam 17:8-10, Lo 10:3-5

anevara, ko Godin Akar Dikirizir Gavgavimın Boksiam. Me Boksia kam golin bar anevara. Egha Boksiamın aven me golin miner manan daghem itim a gati. Egha me Aron fomira suiragha aruir aghorim a gati, aghorir kam biam uam an oto. Egha me Dagiar Godin Akar Dikirizir Gavgavir Osizirim itimning, me uaghan aning Boksia kam gati.*

⁵ Ezi Boksia kamın asuam, a danganir gumazamizibar arazir kuraba gın amadim. Ezi enselin mın garir bizimning Boksiam gisın ikia, egha aningın avıziba an asuam avara. Bizir kamning Godin danganimın ababanim gamua ghaze, God gumazamiziba ko iti. Ezi datirighın ki bizir kabar mingariba bar dar gun mikemeghan kogham.

⁶ Me kamagh bizibar ingarigha egha dughiaba bar ofa gamir gumaziba Godin Averpenimın azenan itir danganimın aven ghua egha uan ingangaribagh ami.

⁷ Ezi Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim uabira Bar Anogoroghezir Danganim, bar aven itir danganimın aven zui. An azenibar dughiar vabarama aven zui. Egha a purama aven zuir puvati. A asizibar ghuzim inigha egha aven zui. Egha ghuzir kamın a uan arazir kuraba gın amangasa ofa gamua, egha gumazamizir deragha nighnizir puvatizibar arazir kuraba, da gın amangasa ofabagh ami.

* **9:4:** (9:4) Daghem mana, kar God fomira Israelian gumazamizir nguazir kinimın aruizibagh aningizir daghem. (Ni Uam E Iniamin Akınafarim 16 ko Ighiabar Akınafarim 78:24ın gan.) **9:5:** Kis 25:18 **9:6:** Nam 18:2-6 **9:7:** Kis 30:10, Wkp 16:2-34, Hi 5:3, 7:27

8 Ezi kamaghin, Godin Duam arazir kamın bizir mam en aka, Godin Averpenimın azenan itir danganim ikiavira itima, ezi tuavir e Bar Anogoroghezir Danganimın aven mangamim an en piri.†

9 Godin Averpenimın eghaghanir kam, a bizir datirighin e bativamibar ababanım gami. Averpenir kamın aven, me asiziba ko bizir guar bar avirir aghuiba ofabar mın God ganiga egha an ziam fe. Ezi bizir kaba bar gumazir Godin ziam febar navir averiatam akirighan kogham, eghti me kamaghin fogh suam, me arazir kuraba puvati. Bar puvati.

10 Bizir Godin ofa gamir kaba, da dagheba apir arazim ko dipaba apir arazim ko arazir avirir gumazibara amuti me zueghamin arazimra. Da nivafizimın bizibara. God ofa gamir arazir kaba gumazibagh aningi, ezi me dar gin zui, eghti God gin bar moghira biziba akirighti bizir igiaba otivam.

Krais uabi uan ghuzim isava ofa gami

11 Ezi datirighin Krais otogha gifa, egha bizir aghuir otivigha givazibar Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimın iti. An Averpenir aghuir kamın aven ghua e bagha ingari. Averpenir kam Averpenir faragha ikezim bar a gafira. Gumazitam dipenir kam uan dafarimningin an ingarizir puvati. Bar guizbangira kar nguazir kamın bizim puvati.

9:8: Jo 14:6, Hi 10:19-20 † **9:8:** (9:8) Grighin akam deragha bizir kaba abigha dar gun mikemezir puvati. **9:9:** Ga 3:21, Hi 7:18-19, 10:1-2 **9:10:** Wkp 11:2, 11:25, 15:18, Nam 19:7, 19:11-13, Ef 2:15, Kl 2:16, 2:20, Hi 7:16 **9:11:** Hi 3:1, 8:2, 10:1

¹² Ezi Krai**s** bulmakaun apurim ko memen ghuzitam inigha egha Bar Anogoroghezir Danganim**in** aven ghuzir pu. Puvati. A uabi uan ghuzim isava ofa gamigha egha dughiar vamirama danganir kam**in** aven ghu. Egha en akurazi, e ikirimirir aghuarir zurara itim ini.

¹³ E fo, gumazamiziba God**in** damazim**in** mizeghtima, eghti ofa gamir gumaziba memen ghuzim ko bulmakaun apurim**in** ghuzim ko bulmakaun nguzir aborozir bar isizim**in** sirim inigh, egh gumazamizibagh is**in** a kavk**in**am. Me kamagh**in** damighti, arazir kam God**in** damazim**in** mizezir araziba batueghti gumazamiziba ua zuegham.

¹⁴ Ezi Krai**s**in ghuzim asizibar ghuzim bar a gafira! Krai**s** arazir kuratam**in** osimt**iz**itam an itir pu. Bar puvati. God**in** Duar zurazurara itim**in** gavgavim**in**, a ofan m**in** uabi isa God gan**in**gi. Kamagh**in** amizi, an ghuzim en nivaf**iz**ibarama amizi da zuezir pu. Puvati. A en navir averiam**in** aven itir arazir kuraba a givaz**im**a, e kamagh**in** fo, e God**in** damazim**in** bar zuegha iti. Kamagh**in** amizi, e ua arazir ghurir angamra itir puvat**iz**ir kabar g**in** mangan kogham, egh e God**in** zurara angamra itim**in** ingangarim damuam.

*Kraisin ghuzim, Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a gan**in**gi*

¹⁵ Krai**s**in ghuzim e gamiz**im**a e God**in** damazim**in** bar zue. Egha an aremegha

9:12: Dan 9:24, Hi 9:26, 10:4, 1 Pi 1:19 **9:13:** Wkp 16:3, 16:14-16, Nam 19:9, 19:17-19, Hi 10:4 **9:14:** Ro 6:13, 6:22, Ef 5:2, Ta 2:14, Hi 6:1, 1 Pi 1:18-19, 1 Jo 1:7 **9:15:** Ro 5:6, 1 Ti 2:5, Hi 3:1, 7:22, 8:6, 1 Pi 3:18

gumazamizibagh ivezegha men arazir kurar me Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezimın dughiamın amiziba, da gın amada. Kamaghın, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam gavgavim a ganıga egha an abuir gumazimın iti. Kamaghın amizi, gumazamizir Godın dımdiam baregha an gın zuiba, me God fomıra uan boribar anıngasa mikemezir ikirimirir kam iniam. God kamaghın akam akira ghaze, me zurazurara ikivıra ikiam.

¹⁶ Gumazim nıghnıgh suam, a gın aremegham, egh suam gumazir manam an biziba iniam, egh an akinafarim osirigham. Kar mati an Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti borim Akar Dikirizir Gavgavir kamın gın mangi, egh afeziam a gın-abazir biziba iniam. Eghti gumaziba deragh fogh suam, afeziam aremegha gıfa, egh me biziba bar an borimın tegham.

¹⁷ E fo, gumazir akam akirizir kam angamra ikivıra ikitima, an Akar Dikirizir Gavgavim pura iki ingangariba puvatıgham. Eghti gumazir kam aremegham, eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim iki daghem otogham.

¹⁸ Ezi kamaghıra, me asizim misoghezi an aremezi me an ghuzim ingegha, egha tuavir kamra Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezim gamizıma, a gavgafi.

¹⁹ Dughiar kamın, Moses faragha Godın akar gavgavıba bar, gumazamizıba bar dar gun me mikeme. Akar kaba, da Moses Osirizir Arazıbar aven iti. Egha a gın bulmakaun apurıbar ghuzim ko memebar ghuzim inıgha egha dıпам

9:17: Ga 3:15

9:18: Kis 24:6

9:19: Kis 24:3-8, Wkp 14:4-7,

16:14-15

sarama da ivere. Egha a, isopin temer agharir me benir aghevimin ikezim, benir kam me sipsipin arizibar an ingari, Moses a inigha egha ghuzim gati. Ezi an anesigha egha temer agharir kamın ghuzir muziarim inigha egha akar gavgavimin itir Akınafarim ko gumamaziziba bar me gisin akavamadi.

²⁰ Egha a kamaghın miġei, “Kar ghuzir Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a daningamim. God akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Akar Dikirizir Gavgavir kamın ġin mangi.”

²¹ Kamaghira Moses ghuzir muziarim inigha Godın Averpenim ko Godın ziam fer bizibagh isin akavamadi.

²² Guizbangira, e ti kamagh mikim suam, Moses Osirizir Araziba ghaze, ghuzimra bizibar amighti, da Godın damazimın bar zuegham. Eghti me bizitam misuegh an ghuzim inigh a ingeghan koghti, God gumamazizibar arazir kuraba ġin amadaghan kogham.

Krais arazir kuraba ġin amangasa, uabira uabın ofa gami

²³ Ezi bizir Godın Averpenimın itir kaba, ada pura Godın Nguibamın itir bizibar ababaniba. Ezi me asizir ghuzibar isa a dagh amima da zuegha Godın damazimın zue. Eghti Godın Nguibamın itir guizin bizibar amightima ada zueghsi, ofan bar aghuim iki, asizibar ofabagh afiragh.

9:20: Kis 24:8, Mt 26:28

9:21: Kis 29:12, 29:36, Wkp 8:15, 8:19

9:22: Wkp 17:11, Ef 1:7

9:23: Hi 8:5, 10:1

²⁴ E fo, Kraiſ gumaziba uan dafaribar ingarizir Anogoroghezir Danganimîn aven ghuzir pu, danganir kam, a pura guizîn Godîn Dipenimîn ababanim. Puvati. A guizbangira Godîn Nguibamîn aven ghu. Egha datirighîn an e bagha God ko mikimasa, Godîn damazimîn tughav ikia en akurvasi.

²⁵ E fo, azeniba bar, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim asizibar ghuziba isa egha Bar Anogoroghezir Danganimîn aven zui. Ezi Iesus kamagh amizir puvati, a Godîn Nguibamîn ghugha egha ofan mîn uabi uabi isa God ganingi. Egha a dughiar aviribar a gamizir puvati.

²⁶ A dughiar aviribar kamaghîn damuvira iki, egh a dughiar aviribar mizaziba ini mamaghira ikiam, dughiar God nguazir kam ingarizi iza datirikin. Kamaghîn puvati. Datirighîn dughiar abuananamîn dughiam, Kraiſ dughiar bar vamiran nguazimîn ize, egha gumamazibar arazir kuraba gîn amangasa ofan mîn uabira uabi isa God ganingi.

²⁷ Gumaziba bar dughiar vamiran ovegh egh gîn Godîn kotiamîn otivam.

²⁸ Kamaghira, Kraiſ gumazir aviribar arazir kurabar osimtiziba aterasa, dughiar vamiran ofan mîn uabi isa God ganigha areme. Egh gîn a dughiar namba 2în ua izam, egh dughiar kamîn an arazir kuraba gîn amangsi izan kogham. Puvati. A gumazir a mizua itiba guizbangira men

9:24: Ro 8:34, Hi 6:20, 8:2, 1 Jo 2:1 **9:26:** 1 Ko 10:11, Ga 4:4, Hi 7:27, 9:12, 1 Pi 3:18 **9:27:** Stt 3:19, Sav 3:20, Ais 53:12, 2 Ko 5:10, Fl 3:20, 2 Ti 4:8, Hi 10:10, 1 Pi 2:24, MAA 20:12-13 **9:28:** Ais 53:12, Ro 6:10, Ta 2:13, 1 Pi 2:24, 2 Pi 3:12, 1 Jo 3:5

akurvagh me iniam.

10

Ofan fomira me amiba, da arazir kuraba da gin amadir puvati

¹ Moses Osirizir Arazibar aven, e pura guizın bizir gin otivamibar ababaniba ko nedazibar gari. Ezi a guizbangın deravira bizir kabar en akazir puvati. Moses Osirizir Araziba ghaze, me ofan kamaghın garibara, zurara azeniba bar dar amu. Kamaghın amizi e fo, gumazamizir Godın boroghın zuiba, Moses Osirizir Arazibar gin mangi ofan kabar amigh, eghti ofan kaba me akirighti me deraghviram otoghan kogham. Puvati.

² Ezi ofan kamaghın garim gumazamizibagh amizi me bar zuegha, egha me uam ofabagh amuan koghai. Egha asizibar ofan vamirama, God bagha ingarir gumazibagh amizi me zuegha, egha me uan navir averiabar aven ua kamaghın nighnighan koghai, e arazir kuraba iti.

³ Ezi puvati. Zurara azeniba bar asizibar ofan kaba me gamima me ua uan arazir kurabagh nighnisi.

⁴ Bizir kamın mingarim kamakin: bulmakaun apuriba ko memen ghuziba, da arazir kuraba gin amadaghan kogham. Bar puvati.

⁵ Ezi bizir kam bagha, Kraıs nguazir kamın iza-sava amir dughiamın a kamaghın Godın migia ghaze,

10:1: Kl 2:17, Hi 8:5, 9:9-11, 9:23, 10:4 **10:3:** Wkp 16:21, Hi 9:7

10:4: Mai 6:6-7, Hi 9:13, 10:11 **10:5:** Ais 1:11, Amo 5:21-22

“Ni guizbangira, asizibar ghuziba ko bizir ofan min me ni ganidiba, ni bizir kabagh ifongezir puvatigha da inian aghua.

Kamaghin ni mikarzir mam na daningasa an ingari.

⁶ Asizir me tuazi bar isiziba, ko arazir kuraba gin amadir ofaba,
da ni gamima ni dar agorogem itir puvati.

⁷ Ezi ki kamaghin migei, ‘God, kira kara. Fomira Moses nan gun Akinafarimin aven osirizir moghin.

Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin gin mangasava ami.’ ”

⁸ A faragha ofabav gei, ofan kaba, Moses Osirizir Arazibar amuasa mikeme. A kamaghin migei, “Ni asizibar ghuziba ko, bizir me ofan min ni ganidiba ko, asizir altan tuez̄i da bar isiziba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba, ni bar dagh ifongezir puvatigha da inian aghua.”

⁹ Egha a gin kamaghin migei, “God, kira kara. Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin gin mangasava ami.” Kamaghin amizima God ghaze, ofa gamir arazir ghuriba, da gavgaviba puvatighava, gifa. Ezi ofa gamir arazir igiam, an danganim inigha gavgavim ikia ingari.

¹⁰ Krai Iesus a Godin ifongiamin gin ghua, egha dughiar bar vamira uabi uan mikarzim isa ofan min en arazir kuraba bagha God ganingi. Ezi arazir kam̄in an e gamizi, e Godin damazimin zuegha an gumazamizibar otifi.

Kraisin ofa, a guizbangira arazir kuraba gin amangam

¹¹ Godin ofa gamir gumaziba bar, me zurara tuivava ofabagh ami. Egha me ofan magh gariba, dughiar aviribar dagh ami. Ezi ofan kaba, da arazir kuratam gin amadir puvati.

¹² Ezi Krais arazir kuraba gin amangasa uabi uan mikarzim dughiar vamiran a isa ofan min God ganingi. An ofan kamin gavgavim ikivira iki ingar mangvira ikiam. A kamaghin amigha givagha, egha a Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav ikia mamaghira iti.

¹³ Egha a, God an apaniba isi an apengan darighamin dughiam, mizua iti.

¹⁴ An ofan vamira gamua egha tuavir kamin gumazamizir Godin damazimin zueziba, a me akirizi me bar deraviram otogha, egh iki mamaghira ikiam.

¹⁵ Ezi Godin Duam uaghan bizir kam gun e mikeme. A faragha ghaze,

¹⁶ “Ekiam kamaghin migia ghaze, ‘Gin izamin dughiam otoghti, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, eghti a kamaghin mangam.

Ki uan araziba isiva men navir averiabar atigh, egh da men nighnizibar da osiram.’

¹⁷ Egha gin a ua ghaze, ‘Ki men arazir kuraba gin amadagh egh ua dagh nighnighan kogham.’”

10:11: Kis 29:38, Nam 28:3, Hi 7:27, 10:4 **10:12:** Kl 3:1, Hi 1:3

10:13: Ap 2:35, 1 Ko 15:25, Hi 1:3 **10:16:** Jer 31:33, Hi 8:10

10:17: Jer 31:34, Hi 8:12

18 E kamaghin ganigha fo, God arazir kuraba gin amadazi, kamaghin ua arazir kuraba gin amangamin ofaba, da ua ingangariba puvati.

E guizbangira nighnizir gavgavim ikiva egh Godin boroghira mangam

19 Kamaghin amizi, nan adarasi, Iesusin ghuzim en arazir kuraba da gin amadagha gifa. Egh tuavir kamın e Bar Anogoroghezir Danganimın aven mangi egh atiatingan kogham.

20 Iesus aremegha egha ua angamra iti, egha kamaghira e bagha tuavir igiar kam kui, tuavir ikia mamaghira itim. A tuavir kamın inir ekiar kamın girakirangın ghua danganir kamın aven ghu, inir kam a danganir kamın tiar akamın mın guraghav iti. Ezi inir kam, a mati an mikarzimın ovevemra. Eghti e tuavir kamın danganir kamın aven mangam.*

21 E Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim iti, ezi a Godin gumazamiziba bar men gara me gatifa.

22 A uan ghuzim isa en navir averiaba kavkinigha dar akirizi, e kamaghin fo, e arazir kuraba puvatigha Godin damazimın bar zue. Egha a dipar bar dikiriamın en mikarziba rue.

10:19: Ro 5:2, Ef 2:18, 3:12, Hi 4:16, 9:8, 9:12 **10:20:** Mt 27:51, Jo 10:9, 14:6, Hi 9:3, 9:8 *

10:20: (10:20) Bar Anogoroghezir Danganir kam, kar God uabi itir danganim. Fomira Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimra danganir kamın an an aven zui. Ezi datirighin Iesus amizir ingangarimın, e bar moghira Godin boroghın mangam. Kamaghin amizi me Iesusin mikarzim abighizi a ter ighuvimın ovengezi, inir ekiar Bar Anogoroghezir Danganimın itim tongira bighiaghrigha akuar pumuning oto. Ni Mak 15:38in gan. **10:21:** 1 Ti 3:15, Hi 4:14 **10:22:** Wkp 8:30, Ese 36:25, Ef 3:12, 5:26, Hi 9:14, Je 1:6, 1 Jo 3:21

Kamaghin amizima e ifavarir arazir en navir averiabar itiba e bar da ateghiva, egh okam nighnighan koghiva nighnizir gavgavim Godin iki, egh an boroghin mangam.

²³ E fo, bizir God ingarasa akam akiriziba, a bar guizbangira dar ingaram. Kamaghin amizi, e uan nighnizir gavgavibar gun migia ghaze, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha muza iti. Egh e uan nighnizir gavgavimin suiragh bar gavgavigham.

²⁴ E vaghvagh Godin gumazamizir igharazibagh nighnighiva egh me damuti men naviba dikav, egh me igharazigh ifuegh arazir aghuibar me damuam.

²⁵ Ezi e Godin gumazamiziba, e uari akuvir arazim ataghraghan kogham, mati gumazir maba ami moghin. Kamaghin marki. E fo, Dughiar Ekiam Gumazamiziba Tuisighamim, a roghira izasava ami. Kamaghin ami, e vaghvagh pamtem ingariva, egh igharaz darazir akuravagh egh gavgavim me daningam.

E Godin Otarim akirim ragh a gasan kogham

²⁶ Ia oragh. E guizin akam gifogh a inigh, egh gin mikim suam, marki, egh uan ifongiabar gin mangi arazir kurabar amuvira ikiam, eghti kamaghin ua ofa damuamin tuavir igharaziba pu. Puvati.

²⁷ Ezi bizir e damuamir mam kamaghin iti: E atiatir kuram damuva Godin Kotiamin Dughiam ko, avir bar puvira isim mizuamam. Avir kam Godin apanibar isiva egh me gasighasigham.

10:23: 1 Te 5:24, 2 Te 3:3, Hi 4:14, 11:11 **10:25:** Ro 13:11, Fl 4:5,
Hi 3:13, 2 Pi 3:9-11, 3:14 **10:26:** Nam 15:30, Hi 6:4-8, 2 Pi 2:20-21
10:27: Ais 26:11, Hi 12:29

²⁸ E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazitam baraghan aghuagham, eghti gumazir 2 pla o 3 pla an ganigh egh an gun mikemegham, eghti me an apangkuvan marki, me a misueghti an aremegh.

²⁹ Ia manmaghin gumazir akirim ragha Godin Otarim gasarazim ginighnisi? Gumazir kam a bar osimtizir ekiam iniam. Egh an ivezir kuram, gumazir Moses Osirizir Araziba batoghezimin ivezir kuram, bar a gafiragham. Kraisin ghuzim Akar Dikrizir Gavgavir Igiam gamima a gavgafi. Ezi ghuzir kam gumazir kam gamizima a zuegha Godin gumazimin oto. Egha datirighin gumazir kam a Kraisin ghuzim migia ghaze, a pura bizim. Egha a, Godin Duar apangkuvim en itim, an tiragha akaba a gasi.

³⁰ Ezi e fo, God kamaghin mikeme, “Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, ka nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam.” Egha ua kamaghin migei, “Ekiam uabi uan gumazamizibar araziba tuisigham.”

³¹ Kamaghin, Godin ikia mamaghira itim, a tavin suiragh ivezir kuram a daningam, eghti gumazir kam guizbangira an atiatigham.

E nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham

³² Ia dughiar faragha ghuzim uam a ginighnigh, dughiar ia Akar Aghuimin angazangarim inigha nighnizir gavgavimin an itim. Dughiar kamin me osimtizir ekiaba ia garizima, ezi ia mizazir aviriba

10:28: Lo 17:6, 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1 **10:29:** Kis 24:8, 1 Ko 11:29, Ef 4:30, Hi 12:25, 13:20 **10:30:** Lo 32:35-36, Sng 50:4, 135:14, Ro 12:19 **10:31:** Lu 12:5 **10:32:** Ga 3:4, Fl 1:29-30, Kl 2:1, Hi 6:4

ini. Egha ia tuivigha gavgavizi osimtizir kaba ia dikabirazir puvati.

³³ Ezi dughiar maba me gumazamizibar damazibar ia afima ia tuivav iti, ezi me dibovir akabar ia migia egha paza ia gami. Egha dughiar mabar osimtizir kamagh gariba aterir gumaziba, ia men puegha me ko iti.

³⁴ Egha dughiar me ian marazi isa kalabus gatizim, ia men kuarkuvigha egha deravira me gami. Ezi dughiar me ian biziba suiragha inigha ghuzim, ia pura men gara bar akuegha iti. Ia kamaghin guizbangira fo, ian bizir ia gin iniamiba Godin Nguibamin ia mizua ikia mamaghira iti.

³⁵ Kamaghin, ia arazir aghuir ia faragha amizibagh nighnigh, egh ia uan nighnizir gavgavir kam deragh an suiragh egh bizir kinimin min pura a makunan marki. Egh ia kamaghin damuva ivezir aghuir ekiam iniam.

³⁶ Ia Godin ifongiamin gin mangiva, egh bizir aghuir a fomira ia daningasa akam akiriziba, ia da inisi, egh ia tuivigh gavgafigh iki.

³⁷ Guizbangira, Godin Akinafarim kamaghin mikeme,

“Dughiar bar oveghevezimin gumazir izamim, a izam.

A bar zuamira izegham.

³⁸ Ezi nan damazimin derazir gumaziba, me nighnizir gavgavim nan iki,

10:33: 1 Ko 4:9, Fl 1:7, 4:14, 1 Te 2:14 **10:34:** Mt 6:20, 19:21, 19:29, Lu 12:38, Ap 5:41, Fl 1:7, Je 1:2 **10:35:** Mt 5:12, 10:32 **10:36:** Lu 21:19, Ga 6:9, Kl 3:24, Hi 6:12, 9:15, 12:1 **10:37:** 2 Pi 3:9 **10:38:** Ro 1:17, Ga 3:11

kamaghin me angamra ikivira ikiam.
 Eghti men tav uan nighnizir gavgavim ategh
 akirim ragh
 na gasaraghti,
 eghti ki a gakueghan kogham.”

³⁹ Ezi eia, e gumazamizir akirim ragh God gasaragh ovengamiba pu. Bar puvati. E nighnizir gavgavim Godin iki egh ikirimirir aghuarir zurara itim iniamiba.

E nighnizir gavgavim Godin ikiva tugh gavgavigham

11

(Sapta 11-13)

Nighnizir gavgavimın mingarim

¹ Nighnizir gavgavimın arazim a kamakin. E guizbangira kamaghin fo, bizir aghuir God e daningasa mikemezi e dav zuai itiba, e guizbangira da iniam. Egha e bar fo, bizir en damaziba ganizir puvatiziba, da guizbangira gin otivam.

² Gumazir fomira itiba, me nighnizir gavgavim Godin iti, ezi God me gakuegha, egha gumazir aghuiba me garisi.

³ E nighnizir gavgavim ikia, egha e fo, God uan akamin overiam ko nguazim ingarizi da otifi. Ezi kamaghin, e garir biziba, God bizir e ganighan koghamimın, bar dar ingari.

10:39: 1 Te 5:9, 2 Te 2:14, 2 Pi 2:20-21 **11:1:** Ro 8:24-25, 2 Ko 4:18, 5:7 **11:3:** Stt 1:1, Sng 33:6, 33:9, Jo 1:3, 2 Pi 3:5

Abel ko Enok ko Noa, me nighnizir gavgavim Godin iti

⁴ Abel nighnizir gavgavim Godin ikia, egha bizir kam bagha God bagha ofa gami. An ofa Godin damazim bar deragha, egha Kenin ofa gafira. Abel nighnizir gavgavim Godin iti, ezi bizir kam bagha God Abelin bizir aghuir an a ganidim bagha ifonge. Ezi bizir kam kamaghin en aka, God a migia ghaze, a gumazir aghuim. Abel an aremegha gifa. Ezi an nighnizir gavgavir kamın a datirighin akamin gun e migiavira iti.

⁵ Ezi Enok uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God a inigha uan Nguibamin ghuavanabozı an aremezir puvati. Ezi gumaziba a buria, egha me an apizir pu. Puvati, God a inigha ghuavanabo. Godin Akınafarim ghaze, God tighar Enok iniamın dughiamın, an araziba bar Godin damazimın derazi an a bagha bar akonge.

⁶ Ezi gumazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatizim, a Godin ifongiamın gin mangan koghti an a bagh bar akongeghan kogham. Guizbangira, gumazir Godin boroghira mangasava amim, a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God a iti. Egh a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God deravira gumazamizir a buribagh ami.

⁷ Ezi Noa uaghan kamaghira nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi God bizir gin otivamibar gun a mikeme. Kar bizir Noa tighar ganamiba. Egha a nighnizir gavgavim Godin akamin ikia, egha bizir kam bagha a kurir mamın ingari. Egha uan amuiroghboriba ko, me kurimın aven ghuzi

11:4: Stt 4:3-10, Hi 12:24, 1 Jo 3:12
6:13-22, 7:1, Ro 3:22, 4:13, 1 Pi 3:20

11:5: Stt 5:21-24

11:7: Stt

bitam me gasighasizir pu, ezi me deravira iti. Ezi Noan nighnizir gavgavir kam, a nguazimın itir gumazimizir igharaziba bar, men arazir kuraba da aghurigha azenim gati. Noa nighnizir gavgavim Godın itima, God bizir kamın a miğia ghaze, a nan damazimın bar gumazir aghuim. Ezi God bar gumazir nighnizir gavgavim an itiba, a bar kamaghın me gami.

Abraham ko Sara nighnizir gavgavim Godın iti

⁸ Ezi uaghan Abraham nighnizir gavgavim Godın iti. Egha bizir kam bagha God an diazir dughiamın, Abraham Godın akamın gin ghua, egha uan nguibam ataki. Egha a nguibar God a daningasa akam akirizimın ghu, kar guizin an nguibamra. Ezi Abraham fozir puvati, a managh mangam. Egha a nighnizir gavgavim ikia egha a zui.

⁹ A nighnizir gavgavim ikia ghua nguazir kamın apera, nguazir God fomira a daningasa akam akirizim. Egha a nguazir kam gaperagha mati nguibar igharazimın gumazim. An Averpenim gaperaghav iti, moghın Aisak ko Jekop uaghan uan averpenibagh aperaghav iti, gumazir kamning God nguazir kam ginighnigha egha uaghan akar kam aning bagha anakiri.

¹⁰ Abraham zurara nighnizir gavgavim ikia egha nguibar ekiar gavgavigha itir kamın ganasa egha muza iti. Nguibar ekiar kam, God uabira

11:8: Stt 12:1-5, Ap 7:2-4
26:3, 35:12, 35:27, Hi 6:17

11:9: Stt 12:8, 13:3, 13:18, 18:1, 18:9,
11:10: Hi 3:4, 13:14, MAA 21:2, 21:10

tuavir an ingaramibagh nighnigha egha a uabi an ingari.*

¹¹ Ezi Sara uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. A guizbangin bar ghurigha boritam batan kogham. Egha a nighnizir gavgavim iti. Egha borim batamin gavgavim ini. Sara kamaghin nighnisi, “God na migia ghaze, ‘Ni boritam batam,’ egh akam akiri. Ki fo, God guizbangira mikeme.”

¹² Kamaghin, gumazir kam Abraham a ghurigha egha aremeghasava ami, egha a ovavir borir aviribar afeziamin oto. Ezi an ovaviba otiva bar aviraseme, mati overiamin mikoveziba, o ongarimin dadarimin gigiba. Gumazitam da mengiva avegham.

¹³ Ezi gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia ghua me ovengezir dughiamin tu. Ezi dughiar me nguazimin itim, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba, da inizir pu. Puvati. Egha me tuivigha, mati bizir men saghuiamin itibar gari, egha bar akuegha dar gari. Egha aghumsizir puvatigha kamaghin migei, “E nguazir kam in ikia, mati kantrin igharazimin gumazamiziba, egha iza dughiar otevimin nguazir kam in iti.”

¹⁴ E fo, gumazamizir kamaghin migeba, me guizbangira kamaghin migia ghaze, me uari bagh nguibatam buriam.

¹⁵ Egha me nguazir me ategha izezir kamra ginighnighavira ikia, egha me uam an ghueghai.

* **11:10:** (11:10) Nguibar ekia kam Jerusalem, a Godin Nguibamin iti. Ni Hibru 12:2in gan egh fogh. **11:11:** Stt 17:19, 18:11-14, 21:2, Ro 4:21, Hi 10:23 **11:12:** Stt 15:5, 22:17, 32:12, Lo 10:22, Ro 4:18-19 **11:13:** Stt 23:4, 1 Sto 29:15, Sng 39:12, 1 Pi 1:17, 2:11

16 Egha me uan nguazir ghurim ginighnizir pu. Puvati. Me nguazir igharazir iniasava amim, a bar deragha egha nguazir me ataghizim bar a gafira. A Godin Nguibamira. God me bagha nguibar kam akirizi a iti, eghti me an ikiam. Egha gumazir kaba kamaghin God migia ghaze, “Ni en God.” Ezi, God men akar mikemezir kamın aghumsighizir puvati.

17-18 Ezi God kamaghin Abraham ko akam akira ghaze, “Aisakin aven, nin ovavir boriba otivam.” Egha dughiar God Abrahamın nighnizir gavgavim tuisighamimın, a kamaghin Abraham migei, “Ni uan otarir vamira misueghiva egh ofan min a isi God daningigh.” Ezi Abraham nighnizir gavgavim Godin ikia, egha Aisak isa God daningasava ami.

19 Abraham kamaghin nighnisi, “Aisak aremeghti, God uan a damighti a ua dikavigham.” Ezi bar guizbangira, e bizir otozir kam, akar isin zuimin kamaghin a mikimam, Abraham Aisak ua mozimin a inis.

Aisak ko Jekop ko Josep nighnizir gavgavim Godin iti

20 Kamaghira Aisak nighnizir gavgavim Godin ikia egha Jekop ko Iso akam akira ghaze, God gin izamin dughiamın, deravira gua damuam.

21 Ezi kamaghira Jekop a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha an aremeghasava amir dughiamın, a Josepın otarimning migia ghaze,

11:16: Kis 3:6, 3:15, Mk 12:26, Ap 7:32, Fl 3:20, Hi 13:14 **11:17-18:** Stt 21:12, 22:1-14, Ro 9:7, Je 2:21-22 **11:19:** Ro 4:17-21 **11:20:** Stt 27:27-29, 27:39-40 **11:21:** Stt 47:31-48:20

God deravira gua damu. Egha a uan fidizir zurara suiagha aruim gisin aviragha Godin ziam fe.

²² Ezi kamaghira Josep nighnizir gavgavim God ikia, egha dughiar an ovengamimin a kamaghin migia ghaze, Israelba gin kantri Isip ategh egh mangam. Egha me migia ghaze, me manmaghin an kuam damuam.

Moses nighnizir gavgavim Godin iti

²³ Ezi Mosesin afeziam ko amebam aning nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar amebam Moses batezimin, aning an garima a borir bar dirim. Aning atrivimin akam batoghan atiatingizir puvati, kamaghin amizi aning iakinir 3 plan a modo.

²⁴ Ezi kamaghira Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar a gumazimin otozimin, a me kamaghin a diponan aghua, Isipin Atrivimin guivimin borim. Puvati.

²⁵ A kamaghin nighnisi, a dughiar otevimin agorogem bagh arazir kurabar arazimin gin mangan aghua. Egha a Godin gumazamiziba ko, osimtiziba ko mizaziba iniasa ifonge.

²⁶ A ghaze, a Krai, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimin ziam bangin, me paza a damuti an aghumsizim iniam. Bizir kam a bar bizir ekiam, egha a Isipin dagiaba ko kurukaziba ko biziba bar dagh afira. Egha a ivezir aghuir God gin a

11:22: Stt 50:24-25, Kis 13:19 **11:23:** Kis 1:22, 2:2, Ap 7:20

11:24: Kis 2:10-12 **11:26:** Hi 10:34-35, 13:13

daningamim ginighnighavira ikia, egha a tugha gavgafi.†

²⁷ Egha Moses nighnizir gavgavim Godin ikia egha a dikavigha Isip ataki. Isipin atrivim an aningaghe, ezi an atrivir kamın atiatir puvati. Guizbangira, e gumaziba uan damazibar Godin garir puvati. Ezi arazir kamra Moses a gami, mati a uan damazimningin Godin gani, egha bar gavgavigha a ghu.

²⁸ Ezi Enselin Ovevem Inigha Izim, otarir ivari-abav soghasava ami, ezi Moses Enselin arazir kam apırsi, a Israelba akam me ganıga ghaze, me sipsipin ghuzim isi uan tiar akaba bar dar aghefegh. Dughiar kamın Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha arazir kam me ganıngi, ezi tu-avir kamın God Israelbagh Itazir Dughiamın Isar Ekiam gamizi, an oto.

Israelin aviriba, me pamten nighnizir gavgavim Godin iti

²⁹ Ezi Israelba me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Ongarir Aghevim abigha a giregha

† **11:26:** (11:26) Migirigiar otevir kam, “Krais,” an mingarim kamakin, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim.” Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim a nighnizir pumuning ikia ofa an osiri. An nighnizir farazim kamakin, Israelin gumazamiziba bar God uabi ua bagha me ginaba. A ghaze, Moses aghumsizim ini, egha God ingangarim damu, egh Israelbar akurvaghham, God gumazamizir kaba me amisevezi, me Kraisin mın iti. Ezi an nighnizir mam ua kamakin, Guizbangira Mosesin dughiamın, Krais Iesus otazir puvati. Ezi Moses amizir ingangarir kam, mati a Kraisin ziamrama aghumsizim ini. **11:27:** Kis 2:15, 10:28-29, 12:37, 12:51, 14:13, Ro 1:20, 1 Ti 1:17, Hi 11:1, 11:13 **11:28:** Kis 12:21-30

11:29: Kis 14:21-31

mati me nguazir misingizimın zui. Ezi Isipba men gın zuima dipam me avarazi me dipam amegha ariaghire.

³⁰ Ezi Israelba me nighnızir gavgavim Godın ikiava, egha me 7 plan aruebar Jerikon nguibamın dagıar divazir ekiamın azenan a gighuagha arui. Ezi divazim bar akaraghire.

³¹ Ezi gumaziba isava akuir amizir mam, an ziam Rahap, a nighnızir gavgavim Godın ikia, egha a gumazir moga garir pumuningın akuragha aning inigha uan dipenimın ghu. Kamaghın amizi, God gumazamizir an akam batogheziba misoghezi, a me ko aremezir puvati.

³² Ki nighnızir gavgavimın eghaghanir aviriba ia mikemegha gıfa, egh datırighın akar manam uam an gun ia mikimam? Ki ti Gidion ko Barak ko Samson ko Jepta ko Devit ko Samuel, ko Godın akam nigha izir gumazibar eghaghanimın mikimamin dughiaba puvati.

³³ Gumazir kaba me nighnızir gavgavim Godın ikia, egha me kantrin igharaziba ko misogha egha bar men midorozir gumaziba dikabını. Me arazir aghuim gamua, egha me bizir God me danıngasa akam akıriziba ini. Egha me Laionbar akaba dikumi.

³⁴ Egha me avir dafabagh amizi da mungue. Ezi midorozir sababa itir gumaziba me me misoghasa amuava avenge, me men ara ghue. Egha me gavgavir ekiaba puvatigha, gın me gavgavim isi. Egha

11:30: Jos 6:12-21 **11:31:** Jos 2:1-21, 6:22-25, Je 2:25 **11:32:** Het 4:6-5:31, 6:11-8:32, 11:1-12:7, 13:2-16:31, 1 Sml 1:1-1 Kin 2:11

11:33: Het 14:5-6, 1 Sml 17:34-35, 2 Sml 7:11, Dan 6:1-27 **11:34:** Het 15:8, 15:15, 1 Kin 19:3, 2 Kin 20:7, Dan 3:1-30

me midorozir gumazir gavgavibar otivigha, egha igharaz darazir modorozir gumaziba gintigha me misogha me abini.

³⁵ Ezi gumazir aremezir maba, me ua dikafi, ezi men amiziba ua me ini. Ezi apaniba gumazir maba kalabus gatigha, egha men mikarziagh asighasigha ghuav itima, me ariaghire. Men apaniba ghaze, me akirim ragh God gasaragham, egtima me me ateghti me mangam. Ezi me men apanibar akaba batoke. Me ghaze, me aremegh, ua mozim in dikavigh egh me ikirimirir aghuim iniam. Eghti ikirimirir igiar kam bar deragh nguazir kam in ikirimirim bar a gafiragham. Kamagh in amizi, apaniba me misoghezi, me ariaghire.

³⁶ Ezi apaniba marazi osimtiziba me garigha dibovir akabar me migia, me fozorogha egha senbar me ikia, me isa kalabus in me ariki.

³⁷ Apaniba dagiabar marazigh inifi. Egha maba, apaniba soba inigha egha men namnaba abizi me akuabagh iri. Marazi, apaniba midorozir sababar me misozima me ariaghiri. Ezi gumazir nighnizir gavgavim itir maba, me sipsip iniba ko memen iniba, me inibar in da ikegha zui. Egha me onganarazibagh amua ikia biziba bar puvati. Ezi gumaziba osimtiziba ko mizaziba me ganiga paza me gami.

³⁸ Nighnizir gavgavim in itir gumazir kaba, men araziba bar dera, ezi nguazir kam in gumaziba arazir aghuibar me damuan firin, egha men ikufi.

11:35: 1 Kin 17:17-24, 2 Kin 4:25-37, Ap 22:25 **11:36:** 1 Kin 22:26-27, 2 Sto 18:25-26, Jer 20:2, 37:15, 38:6 **11:37:** 1 Kin 21:13, 2 Kin 1:8, 2 Sto 24:21, Ap 7:58, 14:19 **11:38:** 1 Kin 18:4, 19:9

Kamaghin amizi me tintinbar ghua, gumaziba puvatizir danganibar ko mighsiaba puram arua, egha dagiar toriba ko nguazimin aven itir mozibar aven iti.

³⁹ Gumazamizir kaba bar, nighnizir gavgavim Godin iti, egha ziar aghuiba Godin damazimin da ini. Egha me nguazimin itir dughiamin, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba me da inizir puvati.

⁴⁰ Me tizim bagha da inizir pu? God fomira bizir bar aghuim e bagha anekirizi a ikia bizir faragha itiba bar dagh afira. God kamaghin nighnigha ghaze, gumazamizir faragha itir kaba deragh otogh en faragh mangan, an aghua. Puvati. E me ko uari inigh deravira ikiasa, a ifonge.

12

E Iesusin ganiva egh nighnizir gavgavimin an ikiam

¹ Ezi gumazamizir fomira itiba, me ghuariam in e okarigha tuivaghav ikia, egha nighnizir gavgavimin arazim en akakasi. Kamaghin amizi, bizir en tuaviba pirima e uan ivemarim deragha a gamir puvatiziba, ko arazir kurar en suiraziba sara, e bar ada ataghragham. Egh e naviba gavgavigh egh e ivemarir ekier God e bagha atizir kam in ivemaram.

² E Iesusra ganam, an en nighnizir gavgavimin mingarim, egh an en nighnizir gavgavim damighti, a gin deraghviam otogham. Iesus fo,

11:40: Hi 5:9, 7:22, 8:6, MAA 6:11
9:24-25, Fl 3:13-14, Hi 10:36, 1 Pi 2:1

12:1: Ro 7:21, 12:12, 1 Ko
12:2: Fl 2:8, Hi 1:3, 1:13, 1 Pi

1:11, 3:22

a bar deravira Godin akamin gin mangi egh a gin bar deravira ikiva bar akuegh mamaghira ikiam. Egha a bizir kam ginighnigha egha gavgavigha ikia egha osimtiziba atera ter ighuvimin ovenge. Gumazamiziba kamaghin nighnigha ghaze, gumazir ter ighuvimin ovengezim, a bar gumazir arazir kurabagh amim, egha aghumsizir ekiam isi. Ezi Iesus aghumsizim ginighnizir puvatigha, egha areme. Egha datirighin a Godin agharir guvimin atrivir dabirabimin aperaghav iti.

God e akirmighasa egha osimtiziba e ganidi

³ Ia bar deraghvira Iesus ginighnigh. Gumazir arazir kurabagh amiba fomira bar puvirama Iesusin apanim gami. Ezi a bar tughav gavgafi. Ia bizir kam ginighnigh egh tugh gavgavighsi amirvaghan marki, egh uan nighnizir gavgavim ataghraghan marki.

⁴ Guizbangira, ia arazir kuram abinasava midorozim gami, ezi midorozir kam in ian tav ovegha ghuzitam irezir puvati.

⁵⁻⁶ Ia ti God ian naviba gavgavim dar aningasa ia ganingizir migirigiaba da bakinighnighiz, o? A ia dibora ghaze, ia an boribara, egha ghaze, “Nan boriba, ia fo, Ekiam gumazir a ifongeziba a me akirmisi.

Egh a gumazitam inigh egh uan borimin min a diponiva,
egh uaghan a fozorogham.

Kamaghin, Ekiam ni akirsi bizitam ni damightima,

eghti ni kamaghin nighnighan marki, kar
pura bizim.

Egh uaghan osiman marki.”

⁷ Ia tuivigh gavgavigh, egh Godin amamangatighi
a ia akirmigh. Osimtizim ia batoghti ia kamaghin
fogh, mati afeziam uan boribagh amir arazimra,
God uaghan ia gami. Borir manatam itima an
afeziam anakirimizir pu? Puvati.

⁸ God uan boriba bar da akirmisi. Eghti a ia
akirmighan koghti, ia datirighin fogh, ia guizban-
grama an boriba puvati. Ia pura tuavimn otivizir
boriba.

⁹ Ia bizir kam ginighnigh, en afeziar nguazimn
itiba, e akirmizima e men ziaba fe. Kamaghin en
duabar Afeziam, e bar guizbangira an apengan
ikiva egh angamra ikivira ikiam.

¹⁰ En afeziar nguazimn itiba, dughiar bar
otevibar me ifongezi moghin en araziba akirmisi.
Ezi God kamaghin nighnisi, e guizin an damazimn
zueghavira itir arazimra inigh an miraram
otogham. Kamaghin a en akurvaghasa, e akirmisi.

¹¹ Afeziam e akirmighasa osimtizim e ganingi, ezi
e ghaze, osimtizir kam bar e itarazima e ikia bar
akongezir puvati. Egha en navir averiaba bar
oseme. Eghti an e akirmigh givaghtima, an dagher
aghuir en otivamibara kara: e Godin damazimn
arazir aghuibara amuam, eghti en navir averiaba
amiragh ikiam.

E tuivigh gavgavighsi aghariba kinkinam

12:7: Lo 8:5, 2 Sml 7:14, Snd 13:24, 23:13 **12:8:** Sng 73:15, 1 Pi
5:9 **12:9:** Sav 12:7, Ais 42:5 **12:10:** Wkp 11:44, 1 Pi 1:15-16
12:11: Je 3:17-18

¹² Eghti ian aghariba gavgaviba puvatigh egh pura guighiv ikitima, ia da feghiva egh ingangarim damu. Eghti ian suem aremegh pura ikiti,

¹³ eghti ia a feghiva tuavir aghuimîn daruvira iki. Ia kamaghîn damighti ian sueba bar ikuvighan kogham. Puvati. Ada ua deragham.

¹⁴ Ia, gumamaziba bar me ko, dabirabir aghuim damuva, navir amirizimîn arazim baghiva mighighvira ingar aghariba kinkîn. Egh ia uari isi God daningsi, egh Godin damazimîn zuezir arazim bagh mighighvira ingar. Gumazir Godin damazimîn zuezir araziba puvatizim, an Ekiamîn ganan kogham.

¹⁵ Ia bar deraghvira uari bagh gan, ian tav irigh egh ua Godin apangkuvir kam ateghan kogham. Eghti ian tav ua temer ovizir misozimîn mîn otogh osimtiziba Kraisin adarazir aningan kogham.

¹⁶ Egh ian tav poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. Egh tav Iso fomira amizir arazimîn mîn, God akirim ragh a gasaraghan marki. A uan afeziam Aisakin otarir ivariamra, egh bizir aghuir aviriba iniam firin, egha dagher otevir vamira bagha pura uan bizir aghuiba bar da isa uan dozimîn agharim gati.

¹⁷ Ia fo, a gin uamategha uan afeziamîn bizir aghuir kaba iniasa migei. Ezi God ghaze, puvati. Iso bizir aghuiba iniasa zurarama aziava, egha a navim gighan tuaviba puvati.

E Godin Nguibamin itir Jerusalemîn otogha gifa

12:12: Ais 35:2 **12:13:** Snd 4:26, Ga 6:1 **12:14:** Sng 34:14, Ro 12:18, 2 Ko 7:1, Ef 5:5, 2 Ti 2:22 **12:15:** Lo 29:18, Ap 8:23, 2 Ko 6:1, Ga 5:4, Hi 3:12 **12:16:** Stt 25:29-34 **12:17:** Stt 27:30-40

18 Ia uan dafaribar suighamin biziba ia da bativizir puvati, mati Israelba fomirama ami. Me iza Sainain Mighsiamin boroghin ikia, egha maburan avim ko mitarmer bar pizimin gara aminir bar gavgavim ko

19 sighamın ararem baragha egha gumazir mamın tiarim barasi. Gumazamiziba tiarir kam baragha egha bar atiatigha kamaghın Moses migei, “E uam oraghan aghua.”

20 Ia fo, God akar gavgavim me ganingizi ezi me bar an atiatigha baraghan aghua. Akar kam kamaghın migei, “Gumazitam o asizitam mighsiar kamın mangı puram an suiragham, eghti ia dagiaba isi a ginivightima an aremegh.”

21 Ezi bizir me ganizir kam me bar an atiatingi, ezi Moses uaghan atiatigha ghaze, “Ki uaghan bar atiatigha egha puvıra nisi.”

22 Ia bizir kamaghın garitamın otozir pu. Puvati. Ia Saionın Mighsiam ko Godın zurara itimın nguibar ekiamın otogha gıfa, kar Jerusalemın nguibar Godın Nguibamın itim. Egha ia tausen tausenpla enselba batifi, me uari akuvagha bar akuegha iti.

23 Ia Godın borir ivariabar iviriar ekiam batogha gıfa, kar Godın Nguibamın itir Akinafarımın ziaba osirigha gıvazi darasi. Ia Godın kam batogha gıfa, a gumazamiziba bar araziba tuisighamin Jas. Ia, gumazir fomıra Godın damazımın deragha egha aremegha, egha bar

12:18: Ro 6:14, 2 Ti 1:7 **12:20:** Kis 19:12-13 **12:21:** Kis 19:16, Lo 9:19 **12:22:** Sng 68:17, Ga 4:26, Fl 3:20, MAA 5:11, 21:2, 21:10
12:23: Lu 10:20, Fl 4:3, Hi 11:40, MAA 13:8, 14:4

deraviram otiviziba, ia men duaba batifi.*

²⁴ Ia Iesusra bato, abuir gumazir God ko en tighin itim, egha Akar Dikirizir Gavgavir Ighiam gami. Egha ia Iesusin ghuzimin otifi, a fomira akar gavgavir dikirizir igiar kam gavgavim a daningasa akavkini. Ezi ghuzir kamra akar aghuim e mikiri, egha fomira Abelin ghuzim akam akunizi moghin amir pu. Puvati. Iesusin ghuzim akar bar aghuim akuri, ezi akar kam Abelin ghuzimin akam gafira.

E deraghvira uari bagh ganam

²⁵ Kamaghin, ia deragh gan, egh ia uan kuaribav konegh Gumazir Migeimin akam baraghan aghuaghan marki. Fomira nguazir kamın God akar gavgavim gumazamizibagh aningi. Ezima me an akam baraghan aghua, egha gin me uan arazir kurabar ivezir kuram gitazir puvati. Egha God datirighin uan Nguibamin ikia egha akar bar gavgavim e ganingi. E akirim ragh a gasaragh egh e uan arazir kuramin ivezir kuram gitaviragham, o? Bar puvati.

²⁶ Fomira itir dughiamın, Godin akam nguazim gamizima mikimkizim an otos. Ezi datirighin a kamaghin akar dikirizim e ganigha ghaze, “Ki ua

* **12:23:** (12:23) E fo, Iesus, a Godin borir ivariam. Ni Hibru 1:6in gan. Gumazir Hibrun akınafarim osirizim, dughiar aviribar kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan borir ivariabar aningasa. Ni Hibru 6:12 ko 9:15in gan. Judabar arazim kamakin, borir ivariabara uan afeziamın bizir aviriba isi. Ni Hibru 12:16in gan. Akınafarir kam osirizir gumazim kamaghin migia ghaze, God bizir aghuiba uan gumazamizibar aningasa egha me dibora ghaze, “Me Godin borir ivariaba.” **12:24:** Stt 4:10, Hi 8:6, 10:22, 11:4, 1 Pi 1:2 **12:25:** Kis 20:22, Hi 2:1-3, 3:17, 10:26-29 **12:26:** Kis 19:18, Sng 68:8, Hag 2:6

nguazim damighti mikimkizim an otogham, eghti nguazimra puvati, ki nguazim ko overiam virara kamaghira aning damigham.”

²⁷ God dughiatam uam a damuasa mikeme, kamaghin e fo, God nguazim ko overiam damuti mikimkizim aning batoghtima aning akongtima, bizir a ingariziba ua ikian kogham. Eghti bizir akongiva givaghan koghamiba, darara ikivira ikiam.

²⁸⁻²⁹ Bizibagh Ativamin Danganir e inizir kam, an akongan kogham. Kamagh amizi e danganir kam bagh an minabagham. E fo, en God mati avir puvira bizibagh asighasizim. Kamaghin ami, e an atiatingiva an apengan iki, egh an minabagh a uabi ifongezir arazimin gin mangi an ziam fam.

13

E vaghvagh igharaz darazigh ifuegham

¹ Ia Kraisin adarasi, ia vaghvagh uarigh ifongegh mamaghira iki, mati ia uan adarazigh ifongezi moghin.

² Ia nighnighiva, egh nguibar igharazimin gumaziba ian bighan izamin dughiamin, ia me inigh uan dipenibar mangi. Ia fo, fomira gumazamizir maba ghaze, me gumazir kiniba isa uan dipenibar ghua egha men gari. Ezi gumazir me inigha izir kaba, me enselba. Me ghaze, me guizin gumazibar gari, ezi puvati, me enselbara gari.

³ Ia Godin gumazamizir kalabusin itibagh

12:27: Sng 102:26, Mt 24:35, 2 Pi 3:10, MAA 21:1 **13:1:** Jo 13:34,
 1 Te 4:9, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:11, 4:7, 4:20 **13:2:** Stt 18:1-8,
 19:1-3, Mt 25:35, Ro 12:13, 1 Ti 3:2, 1 Pi 4:9 **13:3:** Mt 25:36, Ro
 12:15, 1 Ko 12:26, Kl 4:18, Hi 10:34, 1 Pi 3:8

nighnigh, mati ia me ko kalabusin iti. Egh ia uaghan gumazir men apaniba paza me gamizibagh nighnigh. Ia fo, ia nguazir kamin ikiavira iti, ezi apaniba uaghan ti arazir kamra ia damuam.

⁴ Ia bar kamaghin fogh, gumazim ko amizim uaning ikia poroghamimning otozir arazim, a bizir bar aghuim, egha Godin damazimin dera. Ezi ia poroghamiba bar deravira uan arazibar gan. Eghti God gin ivezir kuram isi, gumazamizir uari bakiava akuiba ko afiar arazibagh amir gumazamiziba, me daningam.

⁵ Ia dagiar aviriba ikisi ifueghan marki. Ezi ia kamaghin nighnigh, bizir ia suiragha givazim, a ian tughtizir puvati. Ia fo, God kamaghin e mikemegha gifa,

“Ki ia ateghti bizitam paza ia damuan kogham.
Bar puvati.
Guizbangira, ki ia ateghan kogham.”

⁶ Kamaghin amizi, e gavgavim uan navibar aning egh mikim suam,

“Ekiam nan akurvazir gumazim, eghti ki atitighan kogham.
Gumaziba bizitamın na damighan kogham.”

E Iesusin gin mangisi aghumsighan kogham

⁷ Ia uan siosin gumazir apanibagh nighnigh, me fomira Godin akamin gun ia mikeme. Ia men

13:4: 1 Ko 6:9, Ga 5:19-21, Ef 5:5, Kl 3:5-6, MAA 22:15 **13:5:** Lo 31:6-8, Jos 1:5, Mt 6:25, 6:34, Fl 4:11-12, 1 Ti 6:8 **13:6:** Sng 118:6
13:7: 1 Ko 4:16, Hi 6:12

arazir aghuiba ko men ovevem ginighnigh. Egh men nighnizir gavgavimın arazim, ia uaghan an gin mangi.

⁸ Krais Iesusın arazim a fomira kamaghira ikia datirighın ikia, egh a gin zurara kamaghira ikiam.

⁹ Ia akar aghuimın mın zuir puvatızir akar igharaziba ateghti, da ian nighnizibagh asighasighti, eghti ia Godın gin zuir tuavir aghuim ataghraghan marki. Kamaghın deragh, e Godın apangkuvim amamangatighti a gavgavim en navir averiabar anıngam. Ezi dagheba apir arazim gavgavim en navir averiabar anıngan kogham. Ezi arazir kam gumamazibar darorimın akurvazir puvati.

¹⁰ Ezi e Godın ofa gamir danganir mam iti. Ezi Judabar Averpenimın aven ofa gamizir gumaziba, God me anogoroghezima, me ofa gamir danganir kamın dagheba aman kogham.

¹¹ Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, an asızibar ghuzim inigha Bar Anogoroghezir Danganir kamın aven ghua, egha arazir kuraba gin amangasa ofa gami. Egha asızir kabar kuaba inigha gumamaziziba itir naghın azenan ghua saghon a da tuezı da mıgiri.

¹² Kamaghira, Iesus uaghan nguibar ekiamın azenan mızazim ini. A ghaze, a uan ghuzimın gumamazizibar amighti me Godın damazimın zuegh egh Godın gumamazizibar otivigham, kamaghın

13:8: Jo 8:58, Ef 4:14, Hi 1:12, MAA 1:4 **13:9:** Ro 14:17, Ef 4:14, Kl 2:4, 2:8, 2:16, 1 Ti 4:3 **13:10:** 1 Ko 9:13, 10:18 **13:11:** Kis 29:14, Wkp 6:30, 16:27, Nam 19:3 **13:12:** Mt 21:39, Jo 19:17-18, Ap 7:58

an areme.*

¹³ Kamaghin amizi, e uaghan a bagh nguibamin azenan mangiva, egh a inizir aghumsizim e uaghan a iniam.†

¹⁴ E fo, nguazir kamın e nguibar zurara ikia ititam itir puvati. Egha e nguibar gin otivamim bagha mizuai.

¹⁵ Kamaghin, e Iesusin ingangarimin tuavimin, e zurara ziar ekiam isi ofan min God daning mamaghira ikiam. Eghti en akar toriba zurara an ziam fi suam, an en Ekiam.

¹⁶ Egh ia arazir aghuibar gumazamizibar amu. Egh me bizir taba oteveghti ia bizir taba men akurvaghsi me daning. Ofan kamaghin gariba, God bar dagh ifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amusi okinighnighan marki.

God e damuti e deravira ikiam

* **13:12:** (13:12) Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazamiziba Godin ofa damuasa inigha izir asiziba, ofa gamir gumaziba da api. Me asizir gumazamizibar arazir kuraba gin amangsi, dughiar ekiabar ofa gamiba, me dar aman kogham. Ni Wok Pris 6:24 ko 24:30 ko 16:27in gan. Datirighin, ofan dughiar ekiar kam, Iesus amizir ofan kam an danganim ini. Ni Hibru 9:7, 14in gan. **13:13:** Hi 11:26, 12:2, 1 Pi 4:14 † **13:13:** (13:13) Gumazir maba ti, Kraisin gin zuir darazir amighti, me Moses Osirizir Arazibar aven itir dagheba apir arazimin gin mangasa. (Ni ves 9in gan.) Ezi gumazir Hibrun akinafarim osirizim ghaze, Kraisin gin zuir darazi, Judaba itir nguibabar ikian markiam. Me kamaghin nighnighan marki, Moses Osirizir Araziba me damuti, me Godin damazimin zuegham. Puvati. Iesusin ingangarimrama me zuegha gifa. Kamaghin amizi, me a ko ikisi aghumsighan kogh, egh anarira gin mangam. **13:14:** Mai 2:10, Fl 3:20, Hi 11:10, 11:16, 12:22 **13:15:** 2 Sto 29:31, Sng 50:14, 50:23, 69:30-31, Hos 14:2, 1 Pi 2:5 **13:16:** Ro 12:13, Fl 4:18, Hi 6:10

17 Ian gumazir dapaniba ian akurvasa egha zurara ian gari. Egh me gin ingangarir me amiz-ibar gun God ko mikimam. Kamaghin amizi, ia men akaba baragh egh men apengan iki. Egh ia kamaghin damuti, eghti me bar akuegh uan ingangarim damuam. Ia kamaghin damuan koghti, me osimtizim sara ian ganam, eghti bizir kam ian akuraghan kogham.

18 Ia e baghiva God ko mikimvira iki. E kamaghin bar fo, e dughiabar zurara arazir aghuibara amuasa bar ifonge. E uan araziba bar deravira da tuisigha arazir aghuibar gin ghua egha en navir averiaba osimtiziba Godin damazimin puvati.

19 Ki mighira ia gakaghor, ia na bagh God ko mikim suam, a nan akuragh na amadaghti ki zuamira ia bagh izam.

20 Ki ia bagha God ko migei, Godin Navir Amirizimin Mingarim, a en Ekiam Iesus ovevem in a gamizi a ua dikafi. Iesus, Sipsipbar Garir Gumazir Gavgavim Itim, a uabi ofan min aremegha uan ghuzimin Akar Dikirizir Gavgavir kam, gavgavim a ganingizima, eghti a iki mamaghira ikiam.

21 Ezi ki ia bagha Godin kam ko migha kamaghin azangsis, a ian akuragh gavgavim ia daningti, ia arazir aghuiba bar dar amu, egh an ifongiamin gin mangam. Eghti Krai Iesusin ingangarimin tuavimin, a en navir averiabar aven ingarti, e a ifongezir arazibar amuam. Egh e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar

13:17: Ese 3:17, 1 Te 5:12, 1 Ti 5:17 **13:18:** Ap 23:1, 24:16, Ro 15:30, 2 Ko 1:12, Kl 4:3 **13:20:** Ais 55:3, Jer 32:40, Ese 37:26, Sek 9:11, Ro 15:33, 1 Ko 6:14, Hi 10:29, 1 Pi 2:25 **13:21:** Ga 1:5, Fl 2:13, 2 Te 2:17, 1 Pi 5:10

guizbangira.

Akar abuananaba

²² Nan adarasi, akar ki ia bagha osirizir kam, a ruarazir puvati. Kamaghin, ia nimira iki, egh akar ki ia naviba gavgaviba a dar aningasa osirizir kam, ia deraviram a baragh.

²³ Ki kamaghin ia mikimasa ifonge, me kalabusin en aveghbuam Timoti firi, ezi a ua kalabusin itir puvati. Egh a zuamira na bagh izegh, egh ga uaghara mangi ian ganam.

²⁴ Ia uan gumazir dapaniba ko Godin gumazamiziba bar me mikim suam, ki ghaze, God deraghvira me damu. Ezi Kantri Italin itir Kraisin adarasi uaghan akam ia bagha anemadagha ghaze, God deraghvira ia damu.

²⁵ Ki kamaghin God ko migia ghaze, Godin apangkuvim a bar moghira ia ko iki.

Godin Akar Aghuim; Akar Dikirizir Gavgavir Igiam

The New Testament in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2004 Edition Nupela Testamen long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2004

copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Godin Akar Aghuim in the Aruamu Language

This translation was produced by Pioneer Bible Translators, and was published in 2004 by the Bible Society of Papua New Guinea.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the Pioneer Bible Translators at www.pioneerbible.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-03-04

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Dec 2024 from source files dated 29 Jan 2022

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea